

www.turkishstudies.net/religion

Turkish Studies - Comparative Religious Studies

eISSN: 2667-5544

Research Article / Araştırma Makalesi

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

The Role of the Father in the Family in the Context of the Qur'an and the Modern Era

Kur'an ve Modern Dönem Bağlamında Ailede Baba Rolü

Ahmet Erdinçli*

Abstract: This study examines fatherhood in the Qur'an through religious, moral, and communicative dimensions and compares it with modern understandings. The family is the primary institution shaping personality, values, and social roles, and the father plays a key role not only as a provider but also as a moral guide and role model. In the Qur'an, figures such as Abraham, Jacob, and Lokman exemplify fatherhood grounded in love, patience, wisdom, and faith. Abraham's relationship with Ishmael reflects trust and submission; Jacob's approach to Joseph highlights compassion and hope; and Lokman's advice demonstrates moral awareness and responsibility. These examples show that fatherhood extends beyond material provision to include emotional and spiritual guidance. In the modern era, social transformations such as urbanisation, technological change, and shifting gender roles have reshaped fatherhood. The traditional model, centred on authority and economic responsibility, has evolved into a more participatory and emotionally engaged role. Fathers are now seen as active contributors to childcare, education, and emotional development, building relationships based on communication and cooperation. Despite differences, both Qur'anic and modern models emphasise education, value transmission, and individual development. While the Qur'an prioritises moral and religious guidance within the family, modern approaches highlight emotional closeness and autonomy. Their integration offers a balanced and comprehensive model of fatherhood.

Keywords: Tafsir, al-Qur'an, Modern Era, Father, Child, Role.

Öz: Kur'an'da baba figürü, çocuğun dinî bilinç kazanımı ve ahlaki gelişiminin yönlendirilmesinde merkezi bir konuma sahiptir. Hz. İbrahim'in oğlu İsmail ile kurduğu ilişkide teslimiyet, güven ve ilahi iradeye bağlılık; Hz. Yakup'un Yusuf'a yönelik tutumunda şefkat, sabır ve umut; Lokman'ın oğluna verdiği öğütlerde ise hikmet, sorumluluk ve ahlaki duyarlılık ön plana çıkmaktadır. Bu örnekler, Kur'an'daki babalık anlayışının yalnızca fiziksel ve ekonomik sorumluluklarla sınırlı olmadığını, aynı zamanda duygusal ve ruhsal rehberliği kapsayan bütüncül bir yapı arz ettiğini göstermektedir. Modern dönemde toplumsal yapıdaki dönüşümler, kentleşme, teknolojik gelişmeler, kadınların iş gücüne katılımı ve değişen toplumsal roller, babalık anlayışında önemli değişimlere yol açmıştır. Geleneksel olarak otorite, disiplin ve ekonomik teminat ile özdeşleştirilen baba figürü, günümüzde daha demokratik, katılımcı ve iletişim temelli bir modele evrilmiştir. Modern baba, çocukların bakımında, eğitiminde ve duygusal gelişiminde aktif rol üstlenen bir aktör olarak değerlendirilmektedir. Kur'anî babalık modeli ile modern babalık anlayışı arasında hem benzerlik hem de farklılaşma söz konusudur. Her iki yaklaşımda da çocuğun eğitimi ve değer aktarımı temel bir hedef olarak

* Asst. Prof, Manisa Celal Bayar University, Faculty of Theology, Department of Basic Islamic Sciences

Dr. Öğr. Üyesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9205-043X>

ahmet.erdincli@cbu.edu.tr

Cite as/ Atıf: Erdinçli, A. (2026). The role of the father in the family in the context of the Qur'an and the modern era / Kur'an ve modern dönem bağlamında ailede baba rolü. *Turkish Studies - Comparative Religious Studies*, 21(2), 2645-2679. Ankara Bilim University Publications. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.94163>

Received/Geliş: 28 April/ Nisan 2026

Accepted/Kabul: 20 June/Haziran 2026

Published/Yayın: 25 June/Haziran 2026

Checked by plagiarism software

öne çıkarken, Kur'ân'da dinî-ahlaki rehberlik öncelikli bir konuma sahiptir. Buna karşılık modern yaklaşımlar, bireysel özerklik, duygusal yakınlık ve eşitlikçi ilişkileri daha fazla vurgulamaktadır. Bu iki perspektifin sentezi, çağdaş aile yapısında daha dengeli, sürdürülebilir ve çok boyutlu bir babalık modelinin inşasına katkı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Kur'ân, Modern Dönem, Baba, Çocuk, Rol.

Structured Abstract:

This study aims to examine the father figures presented in the Qur'an in comparison with the transforming understanding of fatherhood in the modern era from a comparative perspective. The research is based on the assumption that fatherhood is not merely a biological status but a social institution encompassing multidimensional functions such as authority, guidance, protection, moral direction, and the transmission of values. In this context, the Qur'an portrays the father as a central actor who assumes both material and spiritual responsibilities within the family, standing out as a guide who actively contributes to the religious, moral, and psychosocial development of children. Thus, the Qur'anic conception of fatherhood represents not only a figure of familial authority but also an educational model that plays a decisive role in value formation, identity development, and the continuity of society. The study adopts a qualitative research design, employing document analysis as the primary data collection method and comparative analysis as the main evaluative technique. Within this framework, father figures in the Qur'an—particularly those presented through prophetic narratives—are analysed in light of relevant verses and interpreted through both classical and contemporary exegetical literature. The findings obtained are then compared with theoretical approaches and empirical studies in modern sociology, psychology, and religious education. In this way, both the continuities and divergences between the Qur'anic model of fatherhood and modern conceptions are systematically identified across key themes such as perceptions of authority, patterns of family communication, child-rearing practices, value transmission, role distribution, and parenting approaches. A review of the literature indicates that, although studies on family, parenting, and child education in the Qur'an are relatively abundant, research that directly centres on the concept of fatherhood, especially in a comparative framework with modern fatherhood, is limited. Notable contributions in this field include postgraduate theses by Necla Öztürk (2010), Aysegül Kip (2021), Muhammed Said Önal (2023), and Çiğdem Yazıcı (2024), as well as the article by İbrahim Turan (2013). However, these studies tend to focus on specific subthemes, and comprehensive analyses that relate Qur'anic fatherhood models to contemporary socio-cultural transformations remain scarce. This study seeks to address this gap by offering a multidimensional comparison between Qur'anic father figures and modern fatherhood roles. The findings reveal that father figures in the Qur'an are depicted not merely as individuals responsible for economic provision but as active guides in the moral, religious, and social development of their children. One of the most striking characteristics of these figures is their direct, sincere, and value-orientated communication with their children. This mode of communication, shaped by compassion, patience, wisdom, and affection, reflects a pedagogical approach centred on counsel and guidance. An examination of father-child dialogues in prophetic narratives shows that authority is not constructed through coercion or force but rather through persuasion, understanding, and emotional closeness. This highlights the relational and communicative dimensions of the Qur'anic model of fatherhood. With the process of modernisation, significant transformations have occurred in family structures, leading to a redefinition of the paternal role. Processes such as industrialisation, urbanisation, secularisation, and individualisation have accelerated the shift from extended to nuclear family models, resulting in a redistribution of roles and responsibilities within families. In particular, the delegation of child education and care to institutional structures has contributed to a narrowing of the family's traditional functions. In this context, the modern father is expected not only to maintain economic responsibilities but also to establish closer emotional bonds with children. However, factors such as demanding work schedules, digitalisation, social media use, and increasingly individualised lifestyles have weakened the quality of father-child relationships. In this study, Qur'anic models of fatherhood are analysed under ten main themes: child education and upbringing, encouragement of faith and worship, protection from harm, non-discrimination among children, healthy communication, patience, consultation (shura), fostering a sense of responsibility, supplication (du'a), and valuing children. The analysis demonstrates that Qur'anic father figures adopt a compassionate, inclusive, patient, and conscious approach towards their children. They take into account individual differences, value their children's opinions, and encourage their participation in decision-making processes. Furthermore, they prioritise not only worldly success but also the moral and spiritual development of their children. Particular emphasis is placed on the centrality of patience, consultation, and supplication as integral components of the paternal role. The Qur'anic examples consistently show fathers responding to familial challenges not through violence or coercion, but through constructive, solution-orientated, and compassionate approaches. In this respect, the Qur'anic model of fatherhood offers a significant point of reference for addressing contemporary issues such as family conflicts, communication breakdowns, and intergenerational tensions. In conclusion, this study demonstrates that the models of fatherhood presented in the Qur'an embody universal principles and possess the potential to offer solutions to the multifaceted problems observed in modern family structures. A framework grounded in love, patience, communication,

consultation, guidance, and responsibility can make substantial contributions to the reconstruction of contemporary fatherhood. In this regard, reinterpreting the Qur'anic model of fatherhood in light of changing social conditions and adapting it to contemporary family contexts is of great importance for both individual development and social cohesion. Within this framework, providing premarital education programmes and courses for prospective couples, certifying those who successfully complete such training, and employing professional family counsellors emerge as essential measures in today's world.

Keywords: Tafsīr, al-Ḳur'ān, Modern Era, Father, Child, Role.

: ملخص منظم

تهدف هذه الدراسة إلى تحليل صورة الأب كما تظهر في القرآن الكريم، ومقارنتها مع الفهم المتغير لمفهوم الأبوة في العصر الحديث من منظور مقارن. ويستند البحث إلى فرضية أن الأبوة ليست مجرد وضع بيولوجي، بل هي مؤسسة اجتماعية تشمل وظائف متعددة الأبعاد مثل السلطة، والإرشاد، والحماية، والتوجيه الأخلاقي، ونقل القيم. وفي هذا السياق، يصور القرآن الأب باعتباره فاعلاً رئيسياً يتحمل المسؤوليات المادية والروحية داخل الأسرة، ويبرز كمرشد يساهم بشكل فعال في النمو الديني والأخلاقي والنفسي والاجتماعي للأطفال. وبالتالي، فإن المفهوم القرآني للأبوة لا يمثل مجرد شخصية للسلطة الأسرية، بل يمثل أيضاً نموذجاً تربوياً يلعب دوراً حاسماً في تكوين القيم، وتطوير الهوية، واستمرارية المجتمع. وتتبنى الدراسة تصميمًا بحثيًا نوعيًا، مستخدمة تحليل الوثائق كطريقة أساسية لجمع البيانات والتحليل المقارن كأسلوب تقيمي رئيسي. وفي هذا الإطار، تُحلل شخصيات الآباء في القرآن — لا سيما تلك التي تُقدم من خلال الروايات النبوية — في ضوء الآيات ذات الصلة وتُفسر من خلال الأدبيات التفسيرية الكلاسيكية والمعاصرة. ثم تُقارن النتائج التي تم التوصل إليها مع المناهج النظرية والدراسات التجريبية في علم الاجتماع الحديث وعلم النفس والتربية الدينية. وبهذه الطريقة، يتم تحديد أوجه الاستمرارية والاختلاف بين نموذج الأبوة القرآني والمفاهيم الحديثة بشكل منهجي عبر مواضيع رئيسية مثل تصورات السلطة، وأنماط التواصل الأسري، وممارسات تربية الأطفال، ونقل القيم، وتوزيع الأدوار، وأساليب التربية. تشير مراجعة الأدبيات إلى أنه على الرغم من وفرة الدراسات حول الأسرة وتربية الأبناء وتعليم الأطفال في القرآن نسبيًا، فإن الأبحاث التي تركز بشكل مباشر على مفهوم الأبوة، خاصة في إطار مقارن مع الأبوة الحديثة، محدودة. ومن المساهمات البارزة في هذا المجال أطروحات الدراسات العليا التي أعدها نيكلا أوزتورك (2010)، وإيشيغول كيب (2021)، ومحمد سعيد أونال (2023)، وشيغديم يازيجي (2024)، بالإضافة إلى المقالة التي كتبها إبراهيم توران (2013) ومع ذلك، تميل هذه الدراسات إلى التركيز على مواضيع فرعية محددة، ولا تزال التحليلات الشاملة التي تربط نماذج الأبوة القرآنية بالتحويلات الاجتماعية والثقافية المعاصرة نادرة. تسعى هذه الدراسة إلى سد هذه الفجوة من خلال تقديم مقارنة متعددة الأبعاد بين شخصيات الآباء القرآنية وأدوار الأبوة الحديثة. تكشف النتائج أن شخصيات الآباء في القرآن لا تُصور كمجرد أفراد مسؤولين عن الإعالة الاقتصادية، بل كمرشدين فاعلين في النمو الأخلاقي والديني والاجتماعي لأبنائهم. ومن أبرز سمات هذه الشخصيات تواصلها المباشر والصادق والموجه نحو القيم مع أطفالها. ويعكس أسلوب التواصل هذا، الذي يتسم بالرحمة والصبر والحكمة والمودة، نهجاً تربوياً يركز على النصيحة والإرشاد. ويظهر فحص الحوارات بين الأب والطفل في الروايات النبوية أن السلطة لا تُبنى من خلال الإكراه أو القوة، بل من خلال الإقناع والتفاهم والتقارب العاطفي. وهذا يسلط الضوء على الأبعاد العلانية والتواصلية لنموذج الأبوة القرآني. ومع عملية التحديث، حدثت تحولات كبيرة في الهياكل الأسرية، مما أدى إلى إعادة تعريف دور الأب. وقد ساهمت عمليات مثل التصنيع والتحضر والعلمانية والتفرد في تسريع التحول من نماذج الأسرة الممتدة إلى نماذج الأسرة النووية، مما أدى إلى إعادة توزيع الأدوار والمسؤوليات داخل الأسر. وعلى وجه الخصوص، ساهم تفويض تعليم الأطفال ورعايتهم إلى المؤسسات في تضيق نطاق الوظائف التقليدية للأسرة. وفي هذا السياق، يُتوقع من الأب المعاصر ألا يقتصر دوره على تحمل المسؤوليات الاقتصادية فحسب، بل أن يقيم أيضاً روابط عاطفية أوثق مع أطفاله. ومع ذلك، فقد أضعفت عوامل مثل جداول العمل المزدحمة، والرقمنة، واستخدام وسائل التواصل الاجتماعي، وأنماط الحياة التي تتسم بفردية متزايدة، من جودة العلاقات بين الأب والطفل. في هذه الدراسة، يتم تحليل نماذج الأبوة القرآنية في إطار عشرة مواضيع رئيسية: تعليم الأطفال وتربيتهم، وتشجيعهم على الإيمان والعبادة، وحمايتهم من الأذى، وعدم التمييز بينهم، والتواصل الصحي، والصبر، والشورى، وغرس حس المسؤولية، والدعاء، وتقدير الأطفال. يُظهر التحليل أن شخصيات الآباء القرآنية تتبنى نهجاً رحيماً وشاملاً وصبوراً وواع تجاه أطفالها. فهي تأخذ في الاعتبار الاختلافات الفردية، وتُقدّر آراء أطفالها، وتشجع مشاركتهم في عمليات صنع القرار. علاوة على ذلك، فإنها لا تُعطي الأولوية للنجاح الدنيوي فحسب، بل أيضاً للتنمية الأخلاقية والروحية لأطفالها. ويُركز بشكل خاص على مركزية الصبر والشورى والدعاء كعناصر أساسية لدور الأب. تُظهر الأمثلة القرآنية باستمرار أن الآباء يتعاملون مع التحديات الأسرية ليس من خلال العنف أو الإكراه، بل من خلال نهج بناءة وموجهة نحو الحلول ورحيمة. وفي هذا الصدد، يُقدم نموذج الأبوة القرآني مرجعاً مهماً لمعالجة القضايا المعاصرة مثل النزاعات الأسرية، وانقطاع التواصل، والتوترات بين الأجيال. في الختام، تثبت هذه الدراسة أن نماذج الأبوة الواردة في القرآن تجسد مبادئ عالمية وتمتلك القدرة على تقديم حلول للمشاكل المتعددة الأوجه التي تُلاحظ في الهياكل الأسرية الحديثة. يمكن لإطار عمل قائم على الحب والصبر والتواصل والتشاور والإرشاد والمسؤولية أن يساهم إسهاماً جوهرياً في إعادة بناء الأبوة المعاصرة. وفي هذا الصدد، فإن إعادة تفسير نموذج الأبوة القرآني في ضوء الظروف الاجتماعية المتغيرة وتكييفه مع السياقات

الأسرية المعاصرة له أهمية كبيرة لكل من التنمية الفردية والتماسك الاجتماعي. وفي هذا الإطار، يبرز تقديم برامج ودورات تثقيفية قبل الزواج للأزواج المحتملين، ومنح شهادات لمن يكملون هذا التدريب بنجاح، وتوظيف مستشارين أسريين محترفين، كإجراءات أساسية في عالم اليوم.

الكلمات المفتاحية: التفسير، القرآن، العصر الحديث، الأب، الطفل، الدور.

Résumé Structuré:

Cette étude vise à examiner les figures paternelles présentées dans le Coran en les comparant à la conception évolutive de la paternité à l'ère moderne, dans une perspective comparative. La recherche repose sur l'hypothèse selon laquelle la paternité n'est pas seulement un statut biologique, mais une institution sociale englobant des fonctions multidimensionnelles telles que l'autorité, l'accompagnement, la protection, l'orientation morale et la transmission de valeurs. Dans ce contexte, le Coran dépeint le père comme un acteur central qui assume des responsabilités tant matérielles que spirituelles au sein de la famille, se distinguant comme un guide qui contribue activement au développement religieux, moral et psychosocial des enfants. Ainsi, la conception coranique de la paternité représente non seulement une figure d'autorité familiale, mais aussi un modèle éducatif qui joue un rôle décisif dans la formation des valeurs, le développement de l'identité et la pérennité de la société. L'étude adopte une méthodologie de recherche qualitative, utilisant l'analyse documentaire comme principale méthode de collecte de données et l'analyse comparative comme principale technique d'évaluation. Dans ce cadre, les figures paternelles du Coran — en particulier celles présentées à travers les récits prophétiques — sont analysées à la lumière des versets pertinents et interprétées à travers la littérature exégétique classique et contemporaine. Les résultats obtenus sont ensuite comparés aux approches théoriques et aux études empiriques en sociologie moderne, en psychologie et en éducation religieuse. De cette manière, les continuités et les divergences entre le modèle coranique de la paternité et les conceptions modernes sont systématiquement identifiées à travers des thèmes clés tels que les perceptions de l'autorité, les schémas de communication familiale, les pratiques d'éducation des enfants, la transmission des valeurs, la répartition des rôles et les approches parentales. Une revue de la littérature indique que, bien que les études sur la famille, la parentalité et l'éducation des enfants dans le Coran soient relativement abondantes, les recherches qui se concentrent directement sur le concept de paternité, en particulier dans un cadre comparatif avec la paternité moderne, sont limitées. Parmi les contributions notables dans ce domaine figurent les thèses de troisième cycle de Necla Öztürk (2010), Ayşegül Kip (2021), Muhammed Said Önal (2023) et Çiğdem Yazıcı (2024), ainsi que l'article d'İbrahim Turan (2013). Cependant, ces études ont tendance à se concentrer sur des sous-thèmes spécifiques, et les analyses exhaustives reliant les modèles coraniques de paternité aux transformations socioculturelles contemporaines restent rares. La présente étude vise à combler cette lacune en proposant une comparaison multidimensionnelle entre les figures paternelles coraniques et les rôles de la paternité moderne. Les résultats révèlent que les figures paternelles dans le Coran sont dépeintes non seulement comme des individus chargés de subvenir aux besoins économiques, mais aussi comme des guides actifs dans le développement moral, religieux et social de leurs enfants. L'une des caractéristiques les plus frappantes de ces figures est leur communication directe, sincère et axée sur des valeurs avec leurs enfants. Ce mode de communication, façonné par la compassion, la patience, la sagesse et l'affection, reflète une approche pédagogique centrée sur le conseil et l'accompagnement. L'examen des dialogues père-enfant dans les récits prophétiques montre que l'autorité ne se construit pas par la coercition ou la force, mais plutôt par la persuasion, la compréhension et la proximité affective. Cela met en évidence les dimensions relationnelles et communicatives du modèle coranique de la paternité. Avec le processus de modernisation, des transformations significatives se sont produites dans les structures familiales, conduisant à une redéfinition du rôle paternel. Des processus tels que l'industrialisation, l'urbanisation, la sécularisation et l'individualisation ont accéléré le passage des modèles de famille élargie aux modèles de famille nucléaire, entraînant une redistribution des rôles et des responsabilités au sein des familles. En particulier, la délégation de l'éducation et de la prise en charge des enfants à des structures institutionnelles a contribué à un rétrécissement des fonctions traditionnelles de la famille. Dans ce contexte, on attend du père moderne non seulement qu'il assume ses responsabilités économiques, mais aussi qu'il établisse des liens affectifs plus étroits avec ses enfants. Cependant, des facteurs tels que des horaires de travail exigeants, la numérisation, l'utilisation des réseaux sociaux et des modes de vie de plus en plus individualisés ont affaibli la qualité des relations père-enfant. Dans cette étude, les modèles coraniques de paternité sont analysés à travers dix thèmes principaux : l'éducation et l'éducation des enfants, l'encouragement à la foi et au culte, la protection contre le mal, la non-discrimination entre les enfants, une

communication saine, la patience, la consultation (shura), le développement du sens des responsabilités, la supplication (du'a) et la valorisation des enfants. L'analyse démontre que les figures paternelles coraniques adoptent une approche compatissante, inclusive, patiente et consciente envers leurs enfants. Elles tiennent compte des différences individuelles, valorisent les opinions de leurs enfants et encouragent leur participation aux processus décisionnels. En outre, elles accordent la priorité non seulement à la réussite matérielle, mais aussi au développement moral et spirituel de leurs enfants. Un accent particulier est mis sur le rôle central de la patience, de la consultation et de la supplication en tant que composantes intégrantes du rôle paternel. Les exemples coraniques montrent systématiquement que les pères répondent aux défis familiaux non pas par la violence ou la coercition, mais par des approches constructives, axées sur les solutions et empreintes de compassion. À cet égard, le modèle coranique de la paternité offre un point de référence important pour aborder des problèmes contemporains tels que les conflits familiaux, les ruptures de communication et les tensions intergénérationnelles. En conclusion, cette étude démontre que les modèles de paternité présentés dans le Coran incarnent des principes universels et ont le potentiel d'offrir des solutions aux problèmes multiformes observés dans les structures familiales modernes. Un cadre fondé sur l'amour, la patience, la communication, la consultation, l'accompagnement et la responsabilité peut apporter une contribution substantielle à la reconstruction de la paternité contemporaine. À cet égard, réinterpréter le modèle coranique de la paternité à la lumière de l'évolution des conditions sociales et l'adapter aux contextes familiaux contemporains revêt une grande importance tant pour le développement individuel que pour la cohésion sociale. Dans ce cadre, proposer des programmes et des cours d'éducation prénuptiale aux futurs couples, délivrer des certificats à ceux qui terminent avec succès cette formation et faire appel à des conseillers familiaux professionnels apparaissent comme des mesures essentielles dans le monde d'aujourd'hui.

Mots-clés : Tafsīr, al-Ḳur'ān, ère moderne, père, enfant, rôle.

Resumen Estructurado:

El presente estudio tiene por objeto examinar las figuras paternas que aparecen en el Corán, comparándolas con la evolución del concepto de paternidad en la era moderna desde una perspectiva comparativa. La investigación parte de la premisa de que la paternidad no es meramente una condición biológica, sino una institución social que abarca funciones multidimensionales como la autoridad, la orientación, la protección, la guía moral y la transmisión de valores. En este contexto, el Corán retrata al padre como un actor central que asume responsabilidades tanto materiales como espirituales dentro de la familia, destacándose como un guía que contribuye activamente al desarrollo religioso, moral y psicosocial de los hijos. Así, la concepción coránica de la paternidad representa no solo una figura de autoridad familiar, sino también un modelo educativo que desempeña un papel decisivo en la formación de valores, el desarrollo de la identidad y la continuidad de la sociedad. El estudio adopta un diseño de investigación cualitativa, empleando el análisis documental como método principal de recopilación de datos y el análisis comparativo como técnica evaluativa clave. En este contexto, se estudian las figuras de padres en el Corán, especialmente aquellas que aparecen en las historias de los profetas. Se comentan los versículos pertinentes y se les interpreta con textos exegéticos clásicos y modernos. Los resultados obtenidos se comparan con enfoques teóricos y estudios empíricos de la sociología, la psicología y la educación religiosa modernas. Así, se hacen visibles de forma sistemática tanto los puntos de continuidad como los de divergencia entre el modelo coránico de paternidad y las concepciones modernas sobre temas clave. Estos incluyen las percepciones de la autoridad, los patrones de comunicación familiar, las prácticas de crianza de los hijos, la transmisión de valores, la distribución de roles y los enfoques de crianza. Una revisión de la literatura indica que, aunque los estudios sobre la familia, la crianza de los hijos y la educación infantil en el Corán son relativamente abundantes. La investigación que se centra directamente en el concepto de paternidad, especialmente en un marco comparativo con la paternidad moderna, se limita. Entre las contribuciones destacadas en este campo se incluyen las tesis de posgrado de Necla Öztürk (2010), Ayşegül Kip (2021), Muhammed Said Önal (2023) y Çiğdem Yazıcı (2024), así como el artículo de İbrahim Turan (2013). Sin embargo, estos estudios tienden a centrarse en subtemas específicos, y siguen siendo escasos los análisis exhaustivos que relacionan los modelos de paternidad coránicos con las transformaciones socioculturales contemporáneas. Este estudio pretende abordar esta laguna ofreciendo una comparación multidimensional entre las figuras paternas coránicas y los roles de la paternidad moderna. Los resultados revelan que las figuras paternas en el Corán se describen no solo como individuos responsables del sustento

económico, sino como guías activos en el desarrollo moral, religioso y social de sus hijos. Una de las características más llamativas de estas figuras es su comunicación directa, sincera y orientada a los valores con sus hijos. Este modo de comunicación, marcado por la compasión, la paciencia, la sabiduría y el afecto, refleja un enfoque pedagógico centrado en el consejo y la orientación. Un examen de los diálogos entre padres e hijos en las narraciones proféticas muestra que la autoridad no se construye a través de la coacción o la fuerza, sino más bien a través de la persuasión, la comprensión y la cercanía emocional. Esto pone de relieve las dimensiones relacionales y comunicativas del modelo coránico de paternidad. Con el proceso de modernización, se han producido transformaciones significativas en las estructuras familiares, lo que ha llevado a una redefinición del papel paterno. Procesos como la industrialización, la urbanización, la secularización y la individualización han acelerado el paso de los modelos de familia extensa a los de familia nuclear, lo que ha dado lugar a una redistribución de los roles y las responsabilidades dentro de las familias. En particular, la delegación de la educación y el cuidado de los hijos a estructuras institucionales ha contribuido a una reducción de las funciones tradicionales de la familia. En este contexto, se espera que el padre moderno no solo asuma las responsabilidades económicas, sino que también establezca vínculos emocionales más estrechos con los hijos. Sin embargo, los horarios laborales cada vez más apretados, la digitalización, las redes sociales y unos estilos de vida cada vez más individualizados han contribuido a que las relaciones entre padres e hijos se debiliten. Se analizan los modelos coránicos de paternidad en torno a diez temas principales. Estos son la educación y la crianza de los hijos, el fomento de la fe y el culto, la protección frente al daño, la no discriminación entre los hijos, la comunicación sana, la paciencia, la consulta (shura). También incluyen el fomento del sentido de la responsabilidad, la súplica (du'a) y la valoración de los hijos. El análisis demuestra que las figuras paternas coránicas adoptan un enfoque compasivo, inclusivo, paciente y consciente hacia sus hijos. Tienen en cuenta las diferencias individuales, valoran las opiniones de sus hijos y fomentan su participación en los procesos de toma de decisiones. Además, dan prioridad no solo al éxito mundano, sino también al desarrollo moral y espiritual de sus hijos. Se hace especial hincapié en la importancia central de la paciencia, la consulta y la súplica como componentes integrales del papel paterno. Los ejemplos en el Corán muestran que los padres enfrentan los problemas familiares no con violencia o control, sino con métodos positivos que buscan soluciones y son compasivos. Ofrece un significativo punto de referencia para abordar cuestiones contemporáneas como los conflictos familiares, las rupturas en la comunicación y las tensiones intergeneracionales. En conclusión, este estudio demuestra que los modelos de paternidad que se describen en el Corán reflejan principios universales y que pueden contribuir a resolver los diversos problemas que enfrentan las familias modernas. Un marco basado en el amor, la paciencia, la comunicación, la consulta, la orientación y la responsabilidad puede ayudar mucho a la reconstrucción de la paternidad contemporánea. En este sentido, volver a entender el modelo de paternidad del Corán, considerando los cambios en la sociedad y adaptándolo a las familias de hoy, es importante para el crecimiento personal y la unidad social. En este sentido, volver a entender el modelo de paternidad del Corán, considerando los cambios en la sociedad y adaptándolo a las familias de hoy, es importante para el crecimiento personal y la unidad social. Dentro de este marco, ofrecer programas y cursos de educación prematrimonial para futuras parejas, certificar a quienes completan con éxito dicha formación y contratar a consejeros familiares profesionales se perfilan como medidas esenciales en el mundo actual.

Palabras clave: Tafsir, al-Kur'an, Era Moderna, Padre, Hijo, Papel.

结构化摘要:

本研究旨在从比较视角出发,探讨《古兰经》中呈现的父亲形象,并将其与现代社会中不断演变的父亲角色认知进行对比。本研究基于这样一种假设:父亲角色不仅仅是一种生物学上的身份,更是一种社会制度,涵盖着权威、引导、保护、道德指引以及价值观传承等多维功能。在此背景下,《古兰经》将父亲描绘为家庭中的核心角色,既承担物质责任,也肩负精神责任,更作为一名引导者,积极促进子女在宗教、道德及心理社会层面的发展。因此,《古兰经》中的父亲形象不仅代表着家庭权威,更是一种教育范式,在价值观的形成、身份认同的发展以及社会的延续中发挥着决定性作用。本研究采用定性研究设计,以文献分析为主要数据收集方法,以比较分析为主要评估技术。在此框架下,基于相关经文,结合古典与当代经注文献,对《古兰经》中的父亲形象——尤其是通过先知叙事呈现的形象——进行了分析与解读。随后,将所得研究结果与现代社会学、心理学及宗教教育领域的理论方法和实证研究进行比较。通过这种方式,研究系统地识别了《古兰经》

中的父亲形象与现代观念在权威认知、家庭沟通模式、育儿实践、价值观传承、角色分配及养育方式等关键主题上的延续性与差异。文献综述表明，尽管关于《古兰经》中家庭、育儿及儿童教育的研究相对丰富，但直接聚焦于父亲角色概念的研究——尤其是将其与现代父亲角色进行比较的研究——仍较为有限。该领域的显著研究成果包括内克拉·厄兹图尔克（2010）、艾谢古尔·基普（2021）、穆罕默德·赛义德·奥纳尔（2023）和奇格德姆·亚齐奇（2024）的研究生论文，以及易卜拉欣·图兰（2013）的文章。然而，这些研究往往侧重于特定主题，而将《古兰经》中的父亲形象与当代社会文化变迁相联系的综合分析仍显匮乏。本研究旨在通过对《古兰经》中的父亲形象与现代父亲角色进行多维度比较，填补这一空白。研究发现表明，《古兰经》中的父亲形象不仅被描绘为承担经济供养责任的个体，更是子女在道德、宗教及社会发展过程中的积极引导者。这些形象最突出的特征之一，是他们与子女之间直接、真诚且以价值观为导向的沟通。这种由慈悲、耐心、智慧和关爱所塑造的沟通模式，体现了一种以劝诫和引导为核心的教育方法。对先知叙事中父子对话的考察表明，权威并非通过胁迫或武力建立，而是通过说服、理解和情感亲近来确立。这凸显了《古兰经》所倡导的父亲角色模式中关系与沟通的维度。随着现代化进程的推进，家庭结构发生了重大转变，导致父亲角色的重新定义。工业化、城市化、世俗化和个体化等进程加速了从大家庭向核心家庭模式的转变，从而导致了家庭内部角色与责任的重新分配。特别是将子女教育和照料委托给制度化机构，导致家庭传统职能的缩减。在此背景下，现代父亲不仅被期望承担经济责任，还需与子女建立更紧密的情感纽带。然而，繁重的工作日程、数字化、社交媒体的使用以及日益个体化的生活方式等因素，却削弱了父子关系的质量。本研究围绕十个主要主题分析了《古兰经》中的父亲形象：子女教育与养育、鼓励信仰与礼拜、免受伤害的保护、不偏袒任何子女、健康沟通、耐心、协商（shura）、培养责任感、祈祷（du'a）以及珍视子女。分析表明，《古兰经》中的父亲形象对子女采取了充满仁慈、包容、耐心且自觉的态度。他们尊重个体差异，重视子女的意见，并鼓励子女参与决策过程。此外，他们不仅重视世俗的成功，更重视子女的道德与精神发展。研究特别强调了耐心、协商和祈祷作为父亲角色不可或缺组成部分的核心地位。《古兰经》中的事例一贯表明，父亲们面对家庭挑战时，并非诉诸暴力或胁迫，而是采取建设性、以解决问题为导向且充满仁慈的方法。就此而言，《古兰经》中的父亲典范为解决家庭冲突、沟通障碍及代际紧张等当代问题提供了重要的参考依据。综上所述，本研究表明，《古兰经》所呈现的父亲角色模式体现了普世原则，并有潜力为现代家庭结构中观察到的多方面问题提供解决方案。一个以爱、耐心、沟通、商议、引导和责任为基础的框架，能够为当代父亲角色的重塑做出重大贡献。就此而言，根据不断变化的社会条件重新诠释《古兰经》中的父亲角色模式，并将其适应当代家庭背景，对于个人发展和社会凝聚力都具有重要意义。在此框架下，为准夫妻提供婚前教育项目和课程、对成功完成此类培训者颁发证书，以及聘用专业家庭咨询师，已成为当今世界不可或缺的措施。

关键词：经注（Tafsīr）、《古兰经》（al-Ḳur'ān）、现代时代、父亲、子女、角色。

Структурированное Резюме:

Цель данного исследования заключается в сравнительном анализе образов отца, представленных в Коране, в контексте меняющегося понимания отцовства в современную эпоху. Исследование основано на предположении, что отцовство — это не просто биологический статус, а социальный институт, включающий в себя многогранные функции, такие как авторитет, наставничество, защита, нравственное руководство и передача ценностей. В этом контексте Коран изображает отца как центральную фигуру, которая берет на себя как материальные, так и духовные обязанности в семье, выступая в роли наставника, активно способствующего религиозному, нравственному и психосоциальному развитию детей. Таким образом, кораническое представление об отцовстве представляет собой не только фигуру семейной власти, но и образовательную модель, играющую решающую роль в формировании ценностей, развитии идентичности и преемственности общества. Исследование построено на основе качественного подхода, в котором в качестве основного метода сбора данных используется анализ документов, а в качестве основной оценочной техники — сравнительный анализ. В этих рамках фигуры отцов в Коране — особенно те, которые представлены в

пророческих повествованиях — анализируются в свете соответствующих аятов и интерпретируются с помощью как классической, так и современной экзегетической литературы. Полученные результаты затем сравниваются с теоретическими подходами и эмпирическими исследованиями в области современной социологии, психологии и религиозного образования. Таким образом, как преемственность, так и расхождения между коранической моделью отцовства и современными представлениями систематически выявляются по ключевым темам, таким как восприятие авторитета, модели семейного общения, практики воспитания детей, передача ценностей, распределение ролей и подходы к воспитанию. Обзор литературы показывает, что, хотя исследований по семье, воспитанию детей и детскому образованию в Коране относительно много, научных работ, непосредственно посвященных концепции отцовства, особенно в сравнительном контексте с современным отцовством, ограничено. К значимым работам в этой области относятся диссертации. Неклы Озтюрк (2010), Айшегюль Кип (2021), Мухаммеда Саида Онала (2023) и Чигдем Языджи (2024), а также статья Ибрагима Турана (2013). Однако эти исследования, как правило, сосредоточены на конкретных подтемах, а всеобъемлющие анализы, связывающие модели отцовства в Коране с современными социокультурными преобразованиями, по-прежнему остаются редкими. Настоящее исследование направлено на устранение этого пробела путем проведения многомерного сравнения между образцами отцовства в Коране и современными ролями отцовства. Полученные результаты показывают, что образы отцов в Коране изображаются не просто как лица, ответственные за материальное обеспечение, но как активные наставники в моральном, религиозном и социальном развитии своих детей. Одной из наиболее ярких характеристик этих фигур является их прямое, искреннее и ценностно-ориентированное общение со своими детьми. Этот способ общения, основанный на сострадании, терпении, мудрости и любви, отражает педагогический подход, в центре которого находятся совет и наставление. Анализ диалогов между отцом и ребенком в пророческих повествованиях показывает, что авторитет строится не на принуждении или силе, а на убеждении, понимании и эмоциональной близости. Это подчеркивает взаимоотношенческие и коммуникативные аспекты коранической модели отцовства. В процессе модернизации произошли значительные изменения в семейных структурах, что привело к переосмыслению отцовской роли. Такие процессы, как индустриализация, урбанизация, секуляризация и индивидуализация, ускорили переход от моделей расширенной семьи к моделям ядерной семьи, что привело к перераспределению ролей и обязанностей внутри семей. В частности, передача функций воспитания и ухода за детьми институциональным структурам способствовала сужению традиционных функций семьи. В этом контексте от современного отца ожидается не только выполнение экономических обязанностей, но и установление более тесных эмоциональных связей с детьми. Однако такие факторы, как напряженный график работы, Цифровизация, использование социальных сетей и все более индивидуализированный образ жизни ослабили качество отношений между отцом и ребенком. В данном исследовании модели отцовства в Коране анализируются в рамках десяти основных тем: образование и воспитание детей, поощрение веры и поклонения, защита от вреда, отсутствие дискриминации между детьми, здоровое общение, терпение, консультации (шура), воспитание чувства ответственности, молитва (дуа) и ценность детей. Анализ показывает, что коранические образы отцов демонстрируют сострадательный, инклюзивный, терпеливый и осознанный подход к своим детям. Они учитывают индивидуальные различия, ценят мнения своих детей и поощряют их участие в процессах принятия решений. Кроме того, они уделяют приоритетное внимание не только мирскому успеху, но и нравственному и духовному развитию своих детей. Особый акцент делается на центральной роли терпения, консультации и молитвы как неотъемлемых элементов отцовской роли. Примеры из Корана последовательно показывают, что отцы реагируют на семейные проблемы не с помощью насилия или принуждения, а с помощью конструктивных, ориентированных на решение и сострадательных подходов. В этом отношении кораническая модель отцовства предлагает важную точку отсчета для решения таких современных проблем, как семейные конфликты, сбои в коммуникации и межпоколенческие напряжения. В заключение, данное исследование демонстрирует, что модели отцовства, представленные в Коране, воплощают универсальные принципы и обладают потенциалом для предложения решений многогранных проблем, наблюдаемых в современных семейных структурах. Концептуальная основа, основанная на любви, терпении, общении, консультации, наставничестве и ответственности, может внести существенный вклад в реконструкцию современного отцовства. В связи с этим переосмысление коранической модели отцовства в свете меняющихся социальных условий и ее адаптация к современным семейным контекстам имеет огромное значение как для индивидуального развития, так и для социальной

сплоченности. В этих рамках организация программ и курсов предбрачного образования для будущих супругов, выдача сертификатов тем, кто успешно прошел такое обучение, а также привлечение профессиональных семейных консультантов представляются важнейшими мерами в современном мире.

Ключевые слова: Тафсир, Коран, современная эпоха, отец, ребенок, роль.

संरचित सारांशः

इस अध्ययन का उद्देश्य तुलनात्मक दृष्टिकोण से आधुनिक युग में पितृत्व की बदलती समझ की तुलना में कुरान में प्रस्तुत पिता की छवियों की जांच करना है। यह शोध इस धारणा पर आधारित है कि पितृत्व केवल एक जैविक दर्जा नहीं है, बल्कि यह एक सामाजिक संस्था है जिसमें अधिकार, मार्गदर्शन, सुरक्षा, नैतिक दिशा, और मूल्यों के संचरण जैसे बहुआयामी कार्य शामिल हैं।

इस संदर्भ में, कुरान पिता को एक केंद्रीय पात्र के रूप में चित्रित करता है जो परिवार के भीतर भौतिक और आध्यात्मिक दोनों जिम्मेदारियों को निभाता है, और एक ऐसे मार्गदर्शक के रूप में उभरता है जो बच्चों के धार्मिक, नैतिक और मनो-सामाजिक विकास में सक्रिय रूप से योगदान देता है। इस प्रकार, पितृत्व की कुरानिक अवधारणा न केवल पारिवारिक अधिकार के एक स्वरूप का प्रतिनिधित्व करती है, बल्कि यह एक ऐसे शैक्षिक मॉडल का भी प्रतिनिधित्व करती है जो मूल्य निर्माण, पहचान के विकास और समाज की निरंतरता में एक निर्णायक भूमिका निभाता है। यह अध्ययन एक गुणात्मक अनुसंधान डिजाइन अपनाता है, जिसमें दस्तावेज़ विश्लेषण को प्राथमिक डेटा संग्रह पद्धति और तुलनात्मक विश्लेषण को मुख्य मूल्यांकन तकनीक के रूप में नियोजित किया गया है। इस ढांचे के भीतर, कुरान में पिता की छवियों—विशेष रूप से उन लोगों का जो पैगंबर संबंधी वृत्तों के माध्यम से प्रस्तुत किए गए हैं—का प्रासंगिक आयतों के आलोक में विश्लेषण किया जाता है और शास्त्रीय तथा समकालीन व्याख्यात्मक साहित्य दोनों के माध्यम से उनकी व्याख्या की जाती है। फिर प्राप्त निष्कर्षों की तुलना आधुनिक समाजशास्त्र, मनोविज्ञान और धार्मिक शिक्षा में सैद्धांतिक दृष्टिकोणों और अनुभवजन्य अध्ययनों से की जाती है। इस प्रकार, अधिकार की धारणा, पारिवारिक संचार के पैटर्न, बाल-पालन की प्रथाएँ, मूल्य संचरण, भूमिका वितरण, और पालन-पोषण के दृष्टिकोण जैसे प्रमुख विषयों में, पितृत्व के कुरानिक मॉडल और आधुनिक अवधारणाओं के बीच निरंतरता और भिन्नता, दोनों की व्यवस्थित रूप से पहचान की जाती है। साहित्य की समीक्षा से पता चलता है कि, यद्यपि कुरान में परिवार, पालन-पोषण और बाल शिक्षा पर अध्ययन अपेक्षाकृत प्रचुर मात्रा में हैं, फिर भी पिता होने की अवधारणा पर सीधे केंद्रित शोध, विशेष रूप से आधुनिक पितृत्व के साथ तुलनात्मक रूपरेखा में, सीमित है। इस क्षेत्र में उल्लेखनीय योगदानों में नेक्ला ओज़्टर्क (2010), आयशेगुल किप (2021), मुहम्मद सईद ओनाल (2023), और चिग्डेम याज़ीसी (2024) के स्नातकोत्तर शोध-प्रबंध, साथ ही इब्राहीम तुरान (2013) का लेख शामिल हैं। हालाँकि, ये अध्ययन विशिष्ट उप-विषयों पर ध्यान केंद्रित करते हैं, और ऐसे व्यापक विश्लेषण जो कुरानिक पितृत्व के मॉडलों को समकालीन सामाजिक-सांस्कृतिक परिवर्तनों से जोड़ते हैं, वे दुर्लभ हैं। यह अध्ययन कुरानिक पितृ-आकृतियों और आधुनिक पितृत्व की भूमिकाओं के बीच एक बहुआयामी तुलना प्रस्तुत करके इस कमी को दूर करने का प्रयास करता है। निष्कर्षों से पता चलता है कि कुरान में पितृ-आकृतियों को केवल आर्थिक प्रावधान के लिए जिम्मेदार व्यक्तियों के रूप में नहीं, बल्कि अपने बच्चों के नैतिक, धार्मिक और सामाजिक विकास में सक्रिय मार्गदर्शकों के रूप में चित्रित किया गया है। इन व्यक्तियों की सबसे उल्लेखनीय विशेषताओं में से एक अपने बच्चों के साथ उनका सीधा, ईमानदार और मूल्य-आधारित संचार है। करुणा, धैर्य, बुद्धि और स्नेह से आकारित संचार का यह तरीका, परामर्श और मार्गदर्शन पर केंद्रित एक शैक्षिक दृष्टिकोण को दर्शाता है। पैगंबर संबंधी कथाओं में पिता-बच्चे के संवादों की जांच से पता चलता है कि अधिकार जबरदस्ती या बल के माध्यम से नहीं, बल्कि मनाने, समझ और भावनात्मक निकटता के माध्यम से स्थापित होता है। यह पितृत्व के कुरानी मॉडल के पारस्परिक और संचारी आयामों को उजागर करता है। आधुनिकीकरण की प्रक्रिया के साथ, पारिवारिक संरचनाओं में महत्वपूर्ण परिवर्तन हुए हैं, जिससे पितृत्व की भूमिका की पुनर्परिभाषा हुई है। औद्योगिकीकरण, शहरीकरण, धर्मनिरपेक्षता और व्यक्तिगतकरण जैसी प्रक्रियाओं ने संयुक्त परिवार से एकल परिवार के मॉडल में बदलाव को तेज कर दिया है, जिसके परिणामस्वरूप परिवारों के भीतर भूमिकाओं और जिम्मेदारियों का पुनर्वितरण हुआ है। विशेष रूप से, बच्चों की शिक्षा और देखभाल को संस्थागत संरचनाओं को सौंपने ने पारिवारिक कार्यों के पारंपरिक स्वरूप को संकीर्ण करने में योगदान दिया है। इस संदर्भ में, आधुनिक पिता से न केवल आर्थिक जिम्मेदारियों को बनाए रखने की उम्मीद की जाती है, बल्कि बच्चों के साथ घनिष्ठ भावनात्मक बंधन स्थापित करने की भी। हालाँकि, व्यस्त कार्य-सूची,

डिजिटलीकरण, sosyal medya ka upayog aur teji se vyaktigat hoti jivanshaili jaise karakon ne pita-bache ke rishte ki gunvatta ko kamzor kar diya hai.

Is adhyayan me, pitutv ke kuranik adarsho ka विश्लेषण दस मुख्य विषयों के अंतर्गत किया गया है: बाल शिक्षा और पालन-पोषण, आस्था और उपासना को प्रोत्साहन, हानि से सुरक्षा, बच्चों के बीच भेदभाव का अभाव, स्वस्थ संचार, धैर्य, परामर्श (शूरा), जिम्मेदारी की भावना को बढ़ावा देना, प्रार्थना (दुआ), और बच्चों का सम्मान करना। विश्लेषण से पता चलता है कि कुरानिक पितृ-आदर्श अपने बच्चों के प्रति एक दयालु, समावेशी, धैर्यवान और सचेत दृष्टिकोण अपनाते हैं। वे व्यक्तिगत मतभेदों को ध्यान में रखते हैं, अपने बच्चों की राय को महत्व देते हैं, और निर्णय लेने की प्रक्रियाओं में उनकी भागीदारी को प्रोत्साहित करते हैं। इसके अलावा, वे न केवल सांसारिक सफलता बल्कि अपने बच्चों के नैतिक और आध्यात्मिक विकास को भी प्राथमिकता देते हैं। पितृत्व की भूमिका के अभिन्न अंगों के रूप में धैर्य, परामर्श और प्रार्थना के केंद्रीय महत्व पर विशेष जोर दिया गया है। कुरानिक उदाहरण लगातार दिखाते हैं कि पिता पारिवारिक चुनौतियों का जवाब हिंसा या जबरदस्ती से नहीं, बल्कि रचनात्मक, समाधान-उन्मुख और करुणामय दृष्टिकोणों से देते हैं। इस संबंध में, पितृत्व का कुरानिक मॉडल पारिवारिक संघर्ष, संचार में गिरावट और पीढ़ीगत तनाव जैसे समकालीन मुद्दों को संबोधित करने के लिए एक महत्वपूर्ण संदर्भ बिंदु प्रदान करता है। निष्कर्षतः, यह अध्ययन दर्शाता है कि कुरान में प्रस्तुत पितृत्व के आदर्श सार्वभौमिक सिद्धांतों को समाहित करते हैं और आधुनिक पारिवारिक संरचनाओं में देखी जाने वाली बहुआयामी समस्याओं के समाधान की पेशकश करने की क्षमता रखते हैं। प्रेम, धैर्य, संचार, परामर्श, मार्गदर्शन और जिम्मेदारी पर आधारित एक ढांचा समकालीन पितृत्व के पुनर्निर्माण में महत्वपूर्ण योगदान दे सकता है। इस संबंध में, बदलती सामाजिक परिस्थितियों के आलोक में पितृत्व के कुरानी मॉडल की पुनर्व्याख्या करना और इसे समकालीन पारिवारिक संदर्भों के अनुरूप ढालना, व्यक्तिगत विकास और सामाजिक एकजुटता दोनों के लिए अत्यंत महत्वपूर्ण है। इस ढांचे के भीतर, भावी जोड़ों के लिए विवाह-पूर्व शिक्षा कार्यक्रम और पाठ्यक्रम प्रदान करना, ऐसे प्रशिक्षण को सफलतापूर्वक पूरा करने वालों को प्रमाणित करना, और पेशेवर पारिवारिक परामर्शदाताओं को नियुक्त करना आज की दुनिया में आवश्यक उपाय के रूप में उभरते हैं।

कीवर्ड: तफ़सीर, अल-कुरआन, आधुनिक युग, पिता, बच्चा, भूमिका।

Yapılandırılmış Özet:

Bu çalışma, Kur'an'da sunulan baba figürlerini, modern çağda babalığa dair değişen anlayışla karşılaştırmalı bir bakış açısıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, babalığın yalnızca biyolojik bir statü değil, otorite, rehberlik, koruma, ahlaki yönlendirme ve değerlerin aktarımı gibi çok boyutlu işlevleri kapsayan bir sosyal kurum olduğu varsayımına dayanmaktadır. Bu bağlamda Kur'an, babayı aile içinde hem maddi hem de manevi sorumluluklar üstlenen merkezi bir aktör olarak tasvir etmekte ve çocukların dini, ahlaki ve psikososyal gelişimine aktif olarak katkıda bulunan bir rehber olarak öne çıkarmaktadır. Dolayısıyla Kur'an'daki babalık anlayışı, yalnızca aile içi otorite figürünü değil, aynı zamanda değer oluşumu, kimlik gelişimi ve toplumun sürekliliğinde belirleyici bir rol oynayan bir eğitim modelini de temsil etmektedir. Çalışma, nitel bir araştırma yöntemini benimsemekte olup, birincil veri toplama yöntemi olarak belge analizini ve ana değerlendirme tekniği olarak karşılaştırmalı analizi kullanmaktadır. Bu çerçevede, Kur'an'daki baba figürleri—özellikle peygamberlik kıssaları aracılığıyla sunulanlar—ilgili ayetler ışığında analiz edilmekte ve hem klasik hem de çağdaş tefsir literatürü aracılığıyla yorumlanmaktadır. Elde edilen bulgular daha sonra modern sosyoloji, psikoloji ve din eğitimindeki çalışmalarla karşılaştırılmaktadır. Bu şekilde, otorite algıları, aile içi iletişim, çocuk yetiştirme uygulamaları, değer aktarımı, rol dağılımı ve ebeveynlik yaklaşımları gibi temel temalar üzerinden Kur'an'daki babalık modeli ile modern dönem kavramları arasındaki hem süreklilikler hem de farklılıklar sistematik olarak tespit edilmektedir. Literatür taraması, Kur'an'da aile, ebeveynlik ve çocuk eğitimi üzerine çalışmaların nispeten bol olmasına rağmen, özellikle modern babalıkla karşılaştırmalı bir çerçevede babalık kavramına doğrudan odaklanan araştırmaların sınırlı olduğunu göstermektedir. Bu alandaki önemli katkılar arasında Necla Öztürk (2010), Ayşegül Kip (2021), Muhammed Said Önal (2023) ve Çiğdem Yazıcı (2024) tarafından yazılan yüksek lisans tezleri ile İbrahim Turan (2013) tarafından yazılan makale sayılabilir. Ancak bu çalışmalar genellikle belirli alt temalara odaklanmakta ve Kur'an'daki babalık modellerini çağdaş sosyo-kültürel dönüşümlerle ilişkilendiren kapsamlı analizler hâlâ azdır. Bu çalışma, Kur'an'daki baba figürleri ile modern babalık rolleri arasında çok boyutlu bir karşılaştırma sunarak bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır. Bulgular, Kur'an'daki baba figürlerinin yalnızca ekonomik geçimden sorumlu bireyler olarak değil, çocuklarının ahlaki, dini ve sosyal gelişiminde aktif rehberler olarak tasvir edildiğini

ortaya koymaktadır. Bu figürlerin en çarpıcı özelliklerinden biri, çocuklarıyla kurdukları doğrudan, samimi ve değer odaklı iletişimidir. Şefkat, sabır, bilgelik ve sevgiyle şekillenen bu iletişim biçimi, öğüt ve rehberliğe odaklanan pedagojik bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Peygamber kıssalarındaki baba-çocuk diyaloglarının incelenmesi, otoritenin zorlama veya güç yoluyla değil, ikna, anlayış ve duygusal yakınlık yoluyla inşa edildiğini göstermektedir. Bu durum, Kur'an'daki babalık modelinin ilişkisel ve iletişimsel boyutlarını vurgulamaktadır. Modernleşme süreciyle birlikte aile yapılarında önemli dönüşümler meydana gelmiş ve bu da babalık rolünün yeniden tanımlanmasına yol açmıştır. Sanayileşme, kentleşme, sekülerleşme ve bireyselleşme gibi süreçler, geniş aile modellerinden çekirdek aile modellerine geçişi hızlandırmış ve bunun sonucunda aileler içindeki rol ve sorumlulukların yeniden dağılımına yol açmıştır. Özellikle, çocuk eğitimi ve bakımının kurumsal yapılara devredilmesi, ailenin geleneksel işlevlerinin daralmasına katkıda bulunmuştur. Bu bağlamda, modern babadan sadece ekonomik sorumluluklarını yerine getirmesi değil, aynı zamanda çocuklarla daha yakın duygusal bağlar kurması da beklenmektedir. Ancak, yoğun çalışma programları, dijitalleşme, sosyal medya kullanımı ve giderek bireyselleşen yaşam tarzları gibi faktörler, baba-çocuk ilişkilerinin kalitesini zayıflatmıştır. Bu çalışmada, Kur'an'daki babalık modelleri on ana tema altında analiz edilmektedir: çocuk eğitimi ve yetiştirilmesi, iman ve ibadetin teşvik edilmesi, zararlardan korunma, çocuklar arasında ayrımcılık yapmama, sağlıklı iletişim, sabır, istişare, sorumluluk duygusunun geliştirilmesi, dua ve çocuklara değer verme. Kur'an'daki baba figürlerinin çocuklarına karşı şefkatli, kapsayıcı, sabırlı ve bilinçli bir yaklaşım benimsediğini göstermektedir. Babanın, bireysel farklılıkları dikkate aldığı, çocuklarının görüşlerine değer verdiği ve karar alma süreçlerine katılımlarını teşvik ettiği görülmektedir. Ayrıca, babanın önceliği sadece dünyevi başarı değil, aynı zamanda çocuklarının ahlaki ve manevi gelişimidir. Baba rolünün ayrılmaz tutum ve davranışları olarak sabır, istişare ve duanın merkezi önemi üzerinde özellikle durulmaktadır. Kur'an'daki örnekler, babaların ailevi zorluklara şiddet veya zorlama yoluyla değil, yapıcı, çözüm odaklı ve şefkatli yaklaşımlarla yanıt verdiklerini tutarlı bir şekilde göstermektedir. Bu bakımdan, Kur'an'daki babalık modeli, aile çatışmaları, iletişim kopuklukları ve nesiller arası çatışma ve gerilimler gibi güncel sorunların ele alınması için önemli bir referans noktası sunmaktadır. Sonuç olarak, bu çalışma, Kur'an'da sunulan babalık modellerinin evrensel ilkeleri somutlaştırdığını ve modern aile yapılarında gözlemlenen çok yönlü sorunlara çözümler sunma potansiyeline sahip olduğunu göstermektedir. Sevgi, sabır, iletişim, danışma, rehberlik ve sorumluluğa dayalı bir çerçeve, çağdaş babalığın yeniden inşasına önemli katkılar sağlayabilir. Bu bağlamda, değişen sosyal koşullar ışığında Kur'an'daki babalık modelini yeniden yorumlamak ve onu çağdaş aile bağlarına uyarlamak, hem bireysel gelişim hem de sosyal uyum açısından büyük önem taşımaktadır. Bu çerçeve içinde, evlenmeyi planlayan çiftlere evlilik öncesi eğitim programları ve kursları sunmak, bu eğitimi başarıyla tamamlayanlara sertifika vermek ve profesyonel aile danışmanları istihdam etmek, günümüz dünyasında hayati öneme sahip tedbirler olarak öne çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tefsir, Kur'an, Modern Dönem, Baba, Çocuk, Rol.

www.turkishstudies.net/religion**Turkish Studies - Comparative Religious Studies**

eISSN: 2667-5544

The Role of the Father in the Family in the Context of the Qur'an and the Modern Era

Introduction

The father, as one of the most important figures in the traditional family structure, occupies a significant place both in family authority and in the emotional, religious, and social development of children (Sert, 2004, p. 14). The family is the fundamental institution of society in which individuals complete their first social and psychological development, establish healthy communication with one another, and strive to fulfill the responsibilities incumbent upon each member. Throughout history, the father has been positioned differently across various civilizations and belief systems. Beyond being a biological role, fatherhood possesses multidimensional functions such as authority, protection, guidance, moral direction, and provision (Köylü, 2009, p. 387).

Although father figures in the Qur'an al-Karim are generally presented through fathers who are prophets, it is emphasized that these models were also human beings who faced different challenges, whose family situations were not perfect or problem-free, and who undertook important responsibilities in establishing, maintaining, and protecting the family (Port, 2019). In this respect, the relationships among family members presented in the Qur'an are filled with examples that will serve as models for humanity until the Day of Judgment (Duman, 2012, pp. 19–51). In the Qur'an al-Karim, the father occupies a highly central position in terms of both individual responsibilities and social functions. The Qur'an emphasizes that fatherhood is not merely a position within the household, but also a role responsible for moral and religious domains within the family (Gölcük, 2009, p. 9). In summary, the fathers presented as exemplary in the Qur'an are instructive personalities who transmit to their children not only a material inheritance, but also values such as belief in tawhid, patience, gratitude, supplication, and moral conduct.

With the advent of the modern period, just as transformation occurred in many spheres of life, significant changes also took place in the father's role within the family. Particularly through modernization, urbanization, secularization, and transformations in gender roles, the understanding of fatherhood has undergone substantial change. In traditional societies, the father figure was more often positioned as authoritarian, distant, and an economic provider; in modern societies, however, he has increasingly assumed the role of emotional supporter, caregiver, and direct contributor to children's personal development (Aktay, 2008, p. 22).

In the Qur'an, the father is presented not only as the economic leader of the family, but also as a figure who guides the religious, moral, and psychological development of children, providing them with the knowledge and education necessary for life. The families presented as examples in the Qur'an al-Karim are not portrayed as problem-free structures in which family relationships function perfectly and every member fulfills his or her duties flawlessly. On the contrary, they are presented as families containing diverse problems, disagreements, and individuals with varying negative attitudes and behaviors that may emerge in any family context. However, in response to these

conflicts and familial problems mentioned in the Qur'an, it is consistently observed that prophetic fathers sought solutions through gentleness and wisdom rather than violence.

This article aims to examine, through a comparative method, the moral, religious, and pedagogical values, attitudes, and behaviors adopted by father figures in the Qur'an when confronting various problems, alongside the values, attitudes, and behaviors of fathers commonly found in modern families, thereby revealing the similarities and differences between them.

Although there are numerous studies in the literature concerning the family in the Qur'an al-Karim, independent studies specifically focusing on the father—one of the two fundamental pillars of the family—and the transformations of the concept of fatherhood remain quite limited (Köylü, 2011; Çelik, 2015). Several studies address the sociological dimension of father-child relations in the Qur'an al-Karim or directly discuss child education in the Qur'an. Among these are Necla Öztürk's master's thesis *Kur'an-ı Kerim'de Baba Kavramı ve Din Eğitiminde Baba-Çocuk İlişkisi* (Öztürk, 2010), Çiğdem Yazıcı's master's thesis *Kur'an-ı Kerim'de Baba-Çocuk İlişkisi ve Babanın Çocuk Eğitimindeki Rolü* (Yazıcı, 2024), Ayşegül Kip's master's thesis *Kur'an-ı Kerim'de Baba Olan Peygamberler ve Babalık Roller* (Kip, 2021), Muhammed Said Önal's master's thesis *Kur'an-ı Kerim'de Baba-Oğul İlişkileri* (Önal, 2023), and İbrahim Turan's article (Turan, 2013). Our study differs from these works by holistically addressing and comparing the father roles presented in the Qur'an with the changing fatherhood roles of the modern period.

The Concept of Father in the Qur'an

In the Qur'an al-Karim, the Arabic word “abun,” meaning father, appears in numerous verses on various occasions. Based on the linguistic principle that a meaningful noun in Arabic consists of at least three letters (Manzur, n.d., p. 3451; Isfahani, 2001, p. 276), it is accepted that the original form of this word was actually “e-b-v” (أبَو), and that the final “waw” was omitted due to frequent usage. In the verses, this word is used in singular, dual, and plural forms (Jawhari, 2008, p. 227). Its dual form, “ebevan” or “ebeveyn,” is also used in the sense of “parents” (mother and father) through taghlib (Fahham, 2008, p. 99; al-An'am, 6:74; Yusuf, 12:8, 99; al-Anbiya, 21:54). Lexically, the term “abun” is commonly used to refer to a person who causes something to come into existence (Abdulbaqi, 1996, pp. 225–226). In Turkish dictionaries, a father is defined as a man who has a daughter or son (Akalın et al., 2005, p. 171).

In the Qur'an, fatherhood is addressed through different categories such as biological, step, and in-law fathers, and information is provided regarding their values, rights, and responsibilities (al-Baqarah, 2:83, 135, 180, 215, 233; al-Nisa, 4:7, 11, 12, 22, 135; al-Mu'min, 40:8). The Qur'an also rejects claims of divine fatherhood reflected in various belief systems throughout history. In this regard, it criticizes the Jews' attribution of Uzayr, the Christians' attribution of Prophet Isa, and the polytheists' attribution of male children as sons of Allah, while clearly declaring that Allah is neither anyone's father nor child, and that the Prophet Muhammad is not the father of any man (al-Ahzab, 33:40; al-Ikhlâs, 112:3). In contrast, it presents exemplary sections from the lives of Prophet Nuh, Prophet Ibrahim, Prophet Ya'qub, Prophet Dawud, Prophet Luqman, and Prophet Shu'ayb, whose communications with their children are explicitly narrated (Hud, 11:42; Yusuf, 12:5; Luqman, 31:13,16,17; al-Saffat, 37:102).

Another issue emphasized by the Qur'an concerning fathers is the tendency of some unbelievers to justify adherence to the religion of their forefathers or ancestors (al-Zukhruf, 43:26; al-Jathiyah, 45:25). This idea, which reveals the father's influence over the child's faith, is criticized by the Qur'an, which states that children should not blindly follow fathers who are on the wrong path (al-Anbiya, 21:53; al-Shu'ara, 26:74; al-Zukhruf, 43:22–23). The importance of the father in children's education and upbringing is clearly demonstrated through Luqman's advice to his son

(Yazir, 2007, 4:336). While the Qur'an al-Karim contains many narratives of prophets who were fathers, the absence of detailed narratives concerning the Prophet Muhammad's relationship with children serves to emphasize that he was not the father of any specific man, but rather the Messenger of the الأمة as a whole (al-Ahzab, 33:6).

The Concept of Father in the Modern Period

The role of fatherhood has undergone major transformations throughout human history according to the value systems of different civilizations. Until approximately the beginning of the eighteenth and nineteenth centuries—particularly before what is characterized as the modern era—the father's primary duty was to raise children as morally upright and disciplined individuals in accordance with religious values. However, especially as a result of the long working conditions brought about by the Industrial Revolution, nearly all responsibilities related to children were initially transferred to the mother; in later years, as mothers also entered the workforce, numerous institutions concerning child care and upbringing emerged (Yazıcı, 2024, p. 7).

Beginning in Europe with the emergence of the Industrial Revolution in the eighteenth century, and continuing under the influence and pressure of subsequent revolutions into the present day, human emotions and thought patterns have continuously changed. As the Industrial Revolution initiated the process of urbanization, and urbanization in turn triggered modernization, structural and cultural changes began to occur within the family institution (Çelik, 2010, pp. 28–29). The new world order established after the Industrial Revolution appears to have produced a model of humanity in which human relationships became monotonous and approached dissolution, traditional bonds, family ties, and religious connections were severed, individuals became inwardly isolated, spiritual values were consumed faster than material values, and technological production transformed human beings from subjects of the world into objects within it (Armağan, 2004, p. 89).

Indeed, throughout the historical process extending from the revelation of the Qur'an to the modern era, numerous profound changes have occurred that affected the father's role and influence within the family, including cultural transformation, the Industrial Revolution, migration, urbanization, and women's entrance into the workforce (Şişman, 2007, p. 597). It may also be said that this transformation significantly affected children. In fact, during this process, the place and importance of children both within the family and society increased. Whereas in the traditional family, mother and father were the fundamental pillars, in this century the child has become central in many families. The twentieth century has even been characterized as a golden age for children, to the extent that in many families the child has become nearly the most important individual. Scientific discoveries, technological innovations, and increased prosperity during this century radically transformed children's lifestyles, opportunities, and destinies, providing them with many new possibilities (Yörükoğlu, 2007, p. 237).

The Role of the Father in the Family in the Context of the Qur'an and the Modern Period

The Qur'an al-Karim addresses the family as the fundamental building block of society and refers to its essential components: mother, father, and child. Since the basic principles, problems, maintenance of family discipline, and parent-child relations presented by the Qur'an are similar to many of the widespread issues experienced in the modern era, it is necessary to comparatively examine how these Qur'anic principles may serve as role models for contemporary fathers.

The most significant characteristic of father figures in the Qur'an is that they establish direct, value-centered communication with their children. In contemporary times, however, fatherhood is often perceived primarily in terms of material responsibility, while emotional communication and moral guidance tend to remain in the background. Therefore, the father models exemplified in the Qur'an present a role definition that contemporary fathers must reconsider.

The last two centuries have witnessed rapid transformation across numerous domains of life. Particularly with the migration from rural areas to cities, urbanization and its resulting economic conditions have driven serious structural changes in the family institution. As urbanization increased, the family first underwent a structural transformation from the extended family to the nuclear family model. Prior to the modern period, children's religious, moral, economic, and social education throughout much of the world was primarily provided within the family environment; however, with modernity, families and societies increasingly transferred these educational functions to institutions. Over time, this shift reduced the functions of the family concept largely to shelter, economic provision, and related material domains (Çapçioğlu, 2018, p. 19).

When comparing the family structure of the Qur'anic revelation period with that of the modern era, it becomes evident that the father's role contains both dimensions of continuity and aspects that have differentiated due to historical, social, and cultural transformations. These similarities and differences are particularly concentrated in key areas such as perceptions of authority, economic responsibility, moral guidance, and the distribution of family roles. Traditional and modern fatherhood roles may be compared under several major headings:

The most important duty and responsibility of both mother and father in family life is to provide children with necessary education and proper upbringing. In the Qur'an, exemplary fathers are described as adopting a style of counsel and advice rather than command and intimidation toward their children (Qutb, 2003, 2:688).

The sincere and heartfelt advice given by Prophet Luqman to his son in the surah bearing his name constitutes one of the finest examples of family communication (Razi, 2020, 25:127). In his counsel—such as warning his son not to associate anything with Allah and encouraging righteous deeds—it is evident that he arranged his guidance in a deliberate and orderly manner (Luqman, 31:13–16). While advising his son, he frequently used affectionate expressions such as “my dear son,” reflecting paternal love and striving to ensure that his child listened carefully and internalized his counsel (Tabari, n.d., 4:437).

It is evident in the Qur'an that exemplary fathers prioritize love, patience, compassion, and mercy while raising their children, placing importance on both emotional and religious guidance (Hud, 11:42–43). Likewise, the Prophet Muhammad also recommended that while enjoining good and forbidding evil, communication with the young should be founded upon mercy and communication with elders upon respect (Muslim, 1955, “Iman,” 93). Indeed, by warning those who do not base their communication with children on love through the statement “He is not one of us,” the Prophet emphasized that compassion, mercy, and respect must constitute the basis of communication with both younger and older individuals (Tirmidhi, 1975, “Birr,” 15).

In the narrative of the family of Imran, whose name is given to an entire surah in the Qur'an, the upbringing of children is also prioritized: “My Lord, indeed I have dedicated what is in my womb entirely to Your service” (Al 'Imran, 3:35). This verse reveals that even before children are born, their upbringing should be thoughtfully planned. Indeed, subsequent verses in the same surah report that Maryam was raised with excellent upbringing, indicating the significant influence of parental guidance in this process (Aydın, 2022, p. 132). The Prophet Muhammad further emphasized that the greatest inheritance a father can leave his child is good upbringing and kind treatment, thereby encouraging fathers to behave well toward their children (Tirmidhi, “Birr,” 15).

With the transition to the nuclear family structure in the modern era, the encouragement or necessity for all family members—regardless of gender—to work has resulted in the delegation of education to schools, healthcare to hospitals, and child and elderly care to nurseries and nursing homes. In reality, the primary issue here is not merely the transition to the nuclear family model

itself. Rather, alongside the transformations brought by modernity, there has emerged a broad societal presence of single-parent families, adoptive family structures, and individuals born through surrogate motherhood. In such family systems, combined with the challenges of modern work conditions, the inability to provide complete family-based upbringing and the difficulty of preventing future moral and value transformations in society have become significant concerns (Canatan & Yıldırım, 2011, p. 74).

One of the principal objectives that the Qur'an al-Karim establishes for its audiences is the formation of a society grounded in sound faith and worship consciousness, in which individuals live together through love, respect, mutual support, and solidarity (Yıldız, 2023, pp. 251–267; Doğan, 2003, p. 43). Just as all prophets invited their communities to authentic belief, they also invited their own family members—parents, spouses, and children. Indeed, Allah reveals the father's role in children's religious life and worship through the verse: "Command your family to prayer and be steadfast in it yourself" (Ta-Ha, 20:132). The Qur'an also demonstrates, through the example of Prophet Nuh's wife and son who perished, that blood ties and kinship alone are insufficient for believers if faith is absent, and that mere familial closeness is not beneficial in itself (Muqatil, 2007, 3:379; Tütün, 2012, p. 105).

Prophet Ya'qub's question to his children while on his deathbed—"Whom will you worship after me?" (al-Baqarah, 2:132)—is profoundly significant in demonstrating how a conscious father offers final guidance to his children in this world and reminds them that paternal responsibility has not yet ended. Prophet Ya'qub's concern for his sons' faith until his final breath and his continued effort to educate them reveal that contemporary fathers have much to learn from the final divine book (Karaman et al., 2007, 1:131–132). For fathers who warn their children several times and then lose hope, abandoning guidance and direction, this qissah is an exceptionally striking example (Demir, 2022).

In the modern era, schools and Qur'an courses have become widespread for children's religious upbringing and education. However, since not everyone attends such institutions, this education must still fundamentally be provided within the family (Selçuk, 1990, p. 77). Contemporary Muslim families would likewise benefit from adopting Prophet Luqman's systematic pattern by beginning children's education first with belief in Allah, moral upbringing, and consciousness of worship (Kara, 2016, p. 1333). Modernity has often argued that religious knowledge should be given only after children reach a certain age, prioritizing sciences such as mathematics and physics first, and then leaving belief, worship, and moral education to individual preference. Yet, in recent times, when societies have increasingly witnessed youth lacking moral values, criticism has emerged against the very outcomes of this model (Aynur, 2022, pp. 131–154). This recent intellectual shift is important in revealing the inconsistency of modernity's own theoretical and practical assumptions.

In the Qur'an, we also observe protective and guardian-like father figures among certain prophets. Prophet Ya'qub's words to his son Yusuf—"My dear son, do not relate your vision to your brothers, lest they plot against you" (Yusuf, 12:5)—express his effort to protect his child from harm (Qutb, 2003, 4:1971). Likewise, Prophet Ya'qub's instruction to his children to enter Egypt through different gates was also protective in nature: "My sons, do not enter through one gate, but enter through different gates" (Yusuf, 12:67).

According to the divine command of the Qur'an, every believing family member, whether male or female, bears certain responsibilities toward the family entrusted to them (Tabari, n.d., 8:358). The obligation of each family member to protect themselves, their spouses, and their children from Hellfire is explicitly declared in the verse: "O believers! Protect yourselves and your families from a Fire whose fuel is people and stones" (al-Tahrim, 66:6). The Qur'an also states that family peace and happiness depend upon spousal communication, love, and mutual respect (al-Rum, 30:21).

When the lives of troubled and unhappy children are examined, it is generally observed that they come from families marked by dysfunction, deprivation of value, lack of parental upbringing, or family fragmentation (Turan, 2013, pp. 71–104).

Although fathers in every era have held the duty of protecting their children, the nature of dangers has differed according to each age. Situations once considered safe for children in earlier periods may today present entirely new threats. For example, in today's world, the internet and technological developments have become sources of potentially destructive consequences previously unknown. Yet regardless of the era, the protective role of fathers in safeguarding children from dangers demonstrates substantial overlap between the Qur'anic and modern understanding of protection (Akin, 2019).

One of the notable characteristics of the fathers presented as examples in the Qur'an is that they care for their children equally—whether daughters or sons—and do not discriminate between them. The Qur'an recounts the supplication of Imran's wife, who initially imagined dedicating her unborn child as a son to the service of the sanctuary, yet when she gave birth to a daughter, she still devoted Maryam after raising her beautifully: "My Lord, I have delivered a female child... and the male is not like the female" (Al 'Imran, 3:35–37). Her sincere supplication reflects submission to Allah, orientation toward Him, and the desire for His pleasure (Tabari, n.d., 2:248).

It is known that throughout many societies prior to the modern era, distinctions were often made among children. In particular, the widespread dislike of daughters in Meccan society is explicitly criticized: "When one of them is given news of a female child, his face darkens and he is filled with inward grief" (al-Nahl, 16:58–59). Yet it is Allah who grants children; He gives sons to whom He wills, daughters to whom He wills, both to whom He wills, and leaves whom He wills childless. In the contemporary period, gender reassignment has also become increasingly widespread. When examining the background of this phenomenon, it is often observed that individuals who do not feel valued in accordance with their biological sex within their family or environment may incline toward such changes. The weakening influence of family authority figures in the face of popular culture, advertising, and freedom discourses has become increasingly evident. The treatment of such different preferences purely as individual rights today poses significant challenges to the future of the family institution (Şahin, 2015, pp. 507–530).

One of the foundational elements of healthy communication is proper speech method and style. Here, "method" refers to the adopted communication approach, while "style" refers to the soundness and effectiveness of communication itself (Demirci, 2011, p. 309). In particular, the fact that Prophet Ibrahim addressing both his father and son (al-Saffat, 37:102), as well as Prophet Nuh and Prophet Luqman addressing their children, use the affectionate phrase "my dear son" in six places throughout the Qur'an demonstrates their love, compassion, and mercy toward their children regardless of whether they believed or disbelieved (Hud, 11:42; Yusuf, 12:5; Luqman, 31:13,16,17; al-Saffat, 37:102). In the father-child relationships narrated in the Qur'an, believing fathers are consistently shown not to sever communication with their children under any circumstances. Prophet Nuh's efforts to save his son (Hud, 11:42–46), and Prophet Ibrahim's respectful conduct toward his father even when his father attempted to terminate communication, represent especially striking examples for contemporary fathers (Aydın, 2016, p. 254).

In modern family life, intensive work conditions increasingly weaken communication among family members. As a result, family members often find opportunities to see one another only for limited periods during specific parts of the day. Research indicates that despite living under the same roof, communication continues to deteriorate due to television, phones, and social media; this growing indifference has contributed to rising divorce rates, suicides, and involvement in crime (Güleç, 2018, pp. 105–120). In modern society, many fathers struggle to establish effective

communication with their children due to the burden of provision, the intensity of work life, and personal problems. Although there has been a transition from the traditional authoritarian father model toward a democratic and participatory father model, communication skills during this process have often either remained underdeveloped or been hindered by external factors such as technology (Akın, & Demir, 2026).

Children are described in the Qur'an as both a blessing and a trial for parents (al-Nahl, 16:72; al-Kahf, 18:46). A child raised with proper *تربیه* is regarded as a divine blessing, whereas a child neglected in this regard may become one of humanity's greatest tests, as emphasized in many verses. The Qur'an also presents having sons, daughters, few children, many children, or no children at all as different forms of divine trial (al-Anfal, 8:28; Saba', 34:35). Additionally, the Qur'an reminds believers that children—or activities undertaken for them—must not distract parents from servitude to Allah (al-Munafiqun, 63:9).

Among the most striking characteristics of exemplary fathers in the Qur'an, especially the prophets, is their patience—meaning endurance in the face of hardship and perseverance through suffering (Izutsu, 1997, p. 146). Prophet Adam's endurance regarding the tragedy between his two sons, continuing to live with a son who had murdered his brother, was possible only through patience. Likewise, Prophet Nuh's patience toward his son, Prophet Ibrahim's successful endurance through the trial of sacrificing Ismail, and Prophet Ya'qub's continued life with his other sons after losing Yusuf all demonstrate fathers' patience toward their children (Yazıcı, 2024, p. 66).

In the modern era, despite technological advancement, the cultivation of patience has become increasingly difficult. As pleasure-oriented and speed-centered lifestyles have become more dominant, human tolerance has weakened. This often creates processes of tension between children who want everything immediately and their fathers, sometimes escalating even to violence. To overcome this condition, children—and indeed all family members—must be educated in patience, and the importance of endurance and forbearance should be emphasized. Contemporary fathers, particularly for the preservation of family communication and unity, should be reminded of the Qur'anic fathers who patiently endured the hardships they experienced (Erdoğanlı, 2025).

Another exemplary father type presented in the Qur'an is the father who values his children's opinions and knowledge and consults with them. The verses indicate that prophetic fathers consulted their children when making decisions concerning them. Consultation (*istisharah*)—which means seeking the opinion of someone knowledgeable in religious, familial, social, economic, or other matters, consulting others, and seeking assistance for solving a problem (Manzur, n.d., 7:235; Zebidi, n.d., 12:256; Isfahani, 2001, p. 272)—is an extremely important principle that establishes family communication. In family relations, especially when parents consult their children regarding issues that concern them, the child's personality and self-perception are positively developed (Kip, 2021, p. 122).

The Qur'an presents Prophet Shu'ayb and his daughters as an example of strong communication and consultation, revealing in the related verses the daughters' morality, modesty, respect, manner of speaking to strangers, communication style, and even way of walking (al-Qasas, 28:26). Furthermore, as a father, Prophet Shu'ayb's exemplary communication with his children, his ability to guide them, and his willingness to consult them are especially noteworthy (Tabari, n.d., 4:315). The Qur'an also emphasizes father-child consultation in the narratives of Prophet Dawud and Prophet Ibrahim (Demir, 2021). Prophet Dawud's acceptance and implementation of his son Prophet Sulayman's judgment concerning two disputants over a cultivated field serves as a powerful example of taking children seriously and valuing their opinions when they make sound decisions (al-Saffat, 37:100–113).

The Qur'an al-Karim also demonstrates that certain exemplary fathers entrusted responsibilities to their children, preparing them for both worldly life and the Hereafter. Prophet

Ya'qub continued to fulfill his responsibilities toward the sons who had thrown Yusuf into the well. Prophet Dawud transferred governance-related responsibilities to his son Prophet Sulayman. Prophet Luqman's reminding his child of responsibilities toward Allah, himself, and other people while educating him represents an ideal model for assigning responsibility to children (Kartal, 2020, p. 76).

In the modern era, changing conditions have rendered the father's duties and responsibilities within the family even more significant, because the problems to which children are exposed have greatly diversified. However, this responsibility is not something the father can manage alone. Through cooperation among elders and family members, efforts should be made to instill responsibility in the child. Such cooperation is extremely important in shaping both the future of the child and the family. The father, who is generally perceived in society as the responsible head of the household, makes a major contribution to the child's development (Demir, 2021). Yet this contribution is proportional to the fatherhood model he adopts. A father who adheres solely to one of the traditional fatherhood models may fail to establish healthy communication with his child, potentially leading to negative behaviors in the child (Demir, & Erdem, 2006).

The Qur'an also presents prophetic supplications from prophets who desired to experience fatherhood and from fathers who prayed for their children while instilling in them a consciousness of supplication. Two verses concerning Prophet Zakariyya relate to a father longing for a child and seeking both offspring and proper upbringing. Prophet Zakariyya's supplication is recorded as: "My Lord! Grant me from Yourself a pure offspring" (Al 'Imran, 3:38–40). Upon seeing the well-mannered and virtuous Maryam, Prophet Zakariyya developed the desire for a child who would guide his people correctly after him, and with this longing he prayed sincerely for righteous offspring. Allah answered this prayer through Yahya (Razi, 2020, 8:30–32). Likewise, Prophet Ibrahim's supplication together with his son Ismail while building the walls of the Ka'bah (al-Baqarah, 2:127) constitutes a concrete example of instilling the consciousness of supplication in children (Qutb, 2011, p. 77).

In the modern period, families generally adopting the nuclear family model often prefer to have fewer children for various reasons, which significantly affects children's upbringing by allowing them to be raised with greater freedom. Although this situation is often assumed to be in the child's best interest, it may also lead to behaviors that complicate proper development. For a child's physical, intellectual, and moral development to be complete, parents must approach education holistically and must not neglect either material or spiritual growth. Unfortunately, when contemporary educational models are examined, it is often observed that emphasis is predominantly placed on material and worldly sciences, while religious and moral development is marginalized or postponed (Aynur, 2022, p. 150). Yet human beings must be nourished both materially and spiritually together (Akin, 2021).

All fathers presented as examples in the Qur'an are seen striving to have children, protect them, and raise them properly. When Prophet Ibrahim, after many years of childlessness, prayed, "My Lord! Grant me a righteous child!" (al-Saffat, 37:100–101), it is evident that he desired offspring and descendants who would remain distant from shirk, devoted to tawhid, and steadfast in prayer (Kaya, 2018, p. 80). Similarly, Prophet Ibrahim's supplication for the flourishing of the desert environment in which he left his wife Hajar and his son Ismail in Mecca, along with his repeated visits to them, demonstrates his commitment to valuing and caring for his wife and child.

In the modern period, due to economic difficulties, housing limitations, unemployment, and health concerns, the idea of having a limited number of children has become increasingly widespread. Consequently, abortion practices and controlled birth approaches are also commonly observed. Yet children are among the greatest blessings granted to humanity. Allah declares in the Qur'an that He alone gives life and death and provides sustenance for everyone. The Meccan polytheists' killing of their children out of fear is presented as an evil act: "Do not kill your children

for fear of poverty. We provide for them and for you. Indeed, killing them is a grave sin" (al-Isra, 17:31). Through this verse, all audiences from the Meccan polytheists to humanity until the Day of Judgment are called to abandon such destructive thinking (Erdem, 2008).

Conclusion

This study has examined attitudes and behaviors related to fatherhood—one of the two most fundamental components of the family institution—within the framework of family communication and problem-solving, in the context of both the Qur'an al-Karim and the dominant value systems of the modern period. According to both the Qur'an and modern understandings, fatherhood is not restricted merely to a biological condition; rather, alongside biological closeness, fatherhood entails a highly significant role model responsible for instilling in children essential religious, moral, educational, and social communication principles necessary for functioning within society.

The Qur'an contains numerous positive and negative examples of fathers. Constructive examples such as Prophet Ibrahim, Prophet Luqman, Prophet Ya'qub, and Prophet Dawud stand out through communication styles grounded in love, respect, wisdom, consultation, patience, and guidance. Across all positive and negative father examples presented in the Qur'an, the father's role as one who bears both the material and spiritual responsibility of the family and children remains central. In the verses concerning these fathers, it is evident that they sought solutions to problems they encountered with their children. A particularly noteworthy detail in the Qur'an's father-child role modeling is that these exemplary fathers focused not on attacking their children personally, but on resolving the problems they experienced through love, respect, compassion, and gentleness.

With the modern period, just as many institutions and social values underwent transformation, so too did the structure and responsibilities of the family institution—the fundamental building block of society. As a result of the Industrial Revolution, migration, economic problems, and related developments, many duties and responsibilities formerly undertaken by fathers have increasingly been transferred to institutions such as nurseries, children's homes, schools, Qur'an courses, and hospitals. Although these institutions may contribute to children's development according to family and societal values, children must first and foremost be educated within the home by their mother and father. The importance of healthy home environments in reducing criminal involvement and enabling children to establish strong social relationships remains undeniable even in the modern period.

Despite the profound transformations that fatherhood roles have undergone in the modern era, the father examples presented in the Qur'an continue to embody universal principles valid for every age. The attitudes, behaviors, and communication styles of the role-model fathers mentioned in the final divine book constitute a powerful religious and pedagogical model for contemporary fathers who experience generational conflict with their children and struggle to communicate effectively. Therefore, the principles concerning fatherhood presented by the Qur'an should be reread and reinterpreted by modern families—despite changing life conditions and social values—in order to strengthen the family foundation. Within this framework, initiatives such as father schools and father-child communication programs that present the Qur'an's universal principles to broader society may guide many families struggling with unresolved child-related problems. Ultimately, the diverse fatherhood roles found in the Qur'an contain principles, attitudes, and behaviors capable of offering solutions to many of the problems experienced within the modern family structure.

Kur'ân ve Modern Dönem Bağlamında Ailede Baba Rolü

Giriş

Baba, geleneksel aile yapısındaki en önemli figürlerden biri olarak hem ailede otoriteyi hem de çocukların duygu, dini ve sosyal açılardan gelişiminde önemli bir yer tutar (Sert, 2004, s. 14). Aile, bireylerin ilk sosyal ve psikolojik gelişimlerini tamamladıkları, birbirleriyle sağlıklı iletişim kurdukları ve her bir bireyin üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmeye çalıştığı toplumun temel yapı taşı olan bir kurumdur. Baba, tarih boyunca farklı medeniyet ve inanç sistemlerinde farklı biçimlerde konumlandırılmıştır. Baba, biyolojik bir konumun yanında; otorite, koruma, rehberlik, ahlaki yönlendirme ve geçim sağlama gibi çok boyutlu işlevlere sahiptir (Köylü, 2009, s. 387).

Kur'ân-ı Kerim'de baba örnekleri genelde peygamber olan babalar üzerinden verilmiş olsa da bu modellerin aynı zamanda birer insan olduklarına, farklı zorluklarla karşılaştıklarına, aile durumlarının mükemmel ve sorunsuz olmadığına değinilerek mezkûr şahsiyetlerin aile kurma, ailenin devamı ve korunmasında önemli sorumluluklar üstlendiklerine vurgu yapılmaktadır (Port, 2019). Bu bakımdan Kur'ân'da yer alan aile bireyleri arasındaki ilişkiler kıyamete kadar insanlık için model olacak örnekler sunmaktadır (Duman, 2012, s. 19-51). Kur'ân-ı Kerim'de baba hem bireysel sorumlulukları hem de toplumsal işlevleri bağlamında oldukça merkezi bir konumda ele alınmaktadır. Kur'ân, babalığın yalnızca aile içindeki bir pozisyon değil, aynı zamanda ailede ahlaki ve dini alanlardan sorumlu olduğuna değinmektedir (Gölcük, 2009, s. 9). Özetle ifade etmek gerekirse Kuran'da örnek babalar, çocuklarına sadece maddi bir miras değil, aynı zamanda tevhid inancı, sabır, şükür, dua ve ahlaki tutum gibi manevi değerler aktaran öğretici şahsiyetlerdir.

Modern dönemle birlikte hayatın birçok alanında değişim olduğu gibi ailede baba rolünde de önemli değişimler meydana gelmiştir. Özellikle modernleşme, kentleşme, sekülerleşme ve toplumsal cinsiyet rollerinde yaşanan dönüşümlerle birlikte, babalık anlayışı da ciddi biçimde değişime uğramıştır. Geleneksel toplumlarda daha çok otoriter, mesafeli ve ekonomik dayanak olarak konumlanan baba figürü; modern toplumlarda duygusal destek sağlayan, bakım veren ve çocukların bireysel gelişimine doğrudan katkı sunan bir rol üstlenmeye başlamıştır (Aktay, 2008, s. 22).

Baba, Kur'ân'da yalnızca ailenin ekonomik alanda lideri değil, aynı zamanda çocukların dini, ahlaki ve psikolojik gelişimine rehberlik eden hayatta gerekli olacak bilgi ve eğitimi veren bir figür olarak da sunulmaktadır. Kur'ân-ı Kerim'de örnek olarak verilen aileler problemsiz, aile içi ilişkileri yolunda, ailedeki her bireyin üzerine düşen sorumluluklarını yerine getirdiği bir tablo olarak değil bilakis her zaman aile içinde yaşanabilecek, birbirinden farklı problem, olumsuz tutum ve davranışlara sahip kişiler olarak sunulmaktadır. Ancak Kur'ân'da zikredilen bu anlaşmazlık ve aile

içi problemlere peygamber olan babaların mutlaka şiddete başvurmadan suhuletle bir çözüm arayışında olduğu görülmektedir.

Bu makale Kur'an'da yer alan baba örneklerinin çeşitli problemler karşısında benimsedikleri ahlaki, dini ve pedagojik değer, tutum ve davranışları, modern dönem ailelerinde yaygın olarak bulunan babaların değer, tutum ve davranışlarını karşılaştırma yöntemi ile ele alıp aradaki benzerlik ve farklılıkları ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Literatürde Kur'an-ı Kerim'de aile üzerine birçok çalışma olmasına rağmen ailenin iki temel unsurundan birisi olan baba ve baba mefhumunun geçirdiği değişimler üzerine yapılan müstakil çalışmalar oldukça azdır (Köylü, 2011; Çelik, 2015). Kur'an-ı Kerim'de baba-çocuk ilişkisinin sosyolojik boyutunu ele alan ya da doğrudan Kur'an-ı Kerim'de çocuk eğitimi şeklinde birkaç çalışma mevcuttur. Necla Öztürk'ün "Kur'an-ı Kerim'de Baba Kavramı ve Din Eğitiminde Baba-Çocuk İlişkisi" isimli yüksek lisans çalışması (Öztürk, 2010), Çiğdem Yazıcı'nın "*Kur'an-ı Kerim'de Baba-Çocuk İlişkisi ve Babanın Çocuk Eğitimindeki Rolü*", isimli yüksek lisans tezi (Yazıcı, 2024), Ayşegül Kıp, "*Kur'an-ı Kerim'de Baba Olan Peygamberler ve Babalık Roller*", isimli yüksek lisans tezi (Kıp, 2021) ile Muhammed Said Önal'ın "*Kur'an-ı Kerim'de Baba-Oğul İlişkileri*" isimli yüksek lisans tezi (Önal, 2023). ve İbrahim Turan'ın konuyla ilgili makalesi (Turan, 2013) bu alanda yapılan çalışmalardandır. Çalışmamız Kur'an'da yer alan baba rolleri ile modern dönemde değişen babalık rollerini bütüncül olarak ele alıp karşılaştırması bakımından diğerlerinden ayrılmaktadır.¹

Kur'an'da Baba Kavramı

Kur'an-ı Kerim'de baba anlamına gelen Arapça "ebun" kelimesi birçok ayette farklı vesilelerle geçmektedir. Arapçada anlamlı bir ismin en az üç harften oluşması gerektiği (Manzûr, t.y., s. 3451; İsfahânî, 2001, s. 276) kuralından hareketle bu kelimenin aslında "e-b-v" اِبْ şeklinde olduğu ve çok kullanım dolayısıyla sondaki "vav"ın düşürüldüğü kabul edilmiştir (Fahhâm, 2008, s. 99). Ayetlerde bu kelimenin tekil, ikil ve çoğul olarak kullanıldığı görülmektedir (Cevherî, 2008, s. 227). Kelimenin ikil hali "Ebevan veya ebeveyn" "ana-baba" anlamında tağlib olarak da kullanılmaktadır (el-En'âm, 6:74; Yûsuf, 12:8, 99; el-Enbiyâ, 21:54). Zira Lügatte "ebun" kelimesi birşeyin ortaya çıkmasına vesile olan kişi şeklinde kullanımı yaygındır (Abdülbâkî, 1996, s. 225-226). Türkçe sözlüklerde kız veya erkek çocuk sahibi erkekler baba olarak tanımlanmaktadır (Akalin vd, 2005, s. 171).

Kur'an'da baba; öz, kayın ve üvey olmak üzere farklı türleriyle ele alınarak; değer, hak ve sorumlulukları hakkında bilgi verilmektedir (el-Bakara, 2:83, 135, 180, 215, 233; en-Nisâ, 4:7, 11,12, 22, 135; el-Mü'min, 40:8). Kur'an, farklı dönem inançlarına yansıyan Allah'a babalık iddialarına itiraz etmiştir. Bu konuda Yahudilerin Üzeyir'i, Hristiyanların Hz. İsa'yı ve müşriklerin erkek çocuklarını Allah'ın oğlu olarak addetmelerini eleştirerek Allah'ın kimsenin babası veya çocuğu olmadığı, Hz. Peygamber'in de hiç kimsenin babası olmadığını açıklamaktadır (el-Ahzâb,33/40; el-İhlâs, 112/3). Buna karşılık içerisinde çocuklarıyla iletişimlerine yer verdiği Hz. Nuh, Hz. İbrahim, Hz. Ya'kûb, Hz. Dâvûd, Hz. Lokmân ve Hz. Şuayb'ın örnek hayatlarından kesitler sunmaktadır (Hûd, 11/42; Yûsuf, 12/5; Lokmân 31/13,16,17; es-Sâffât, 37/102). Baba konusunda Kur'an'ın dikkat çektiği diğer bir husus da inanmayan bazı kimselerin ata/babalarının dinine bağlı olmayı ileri sürme düşünceleridir (ez-Zuhruf, 43/26; el-Câsiye, 45/25). Babanın çocuğun inancı üzerindeki etkisini ortaya koyan bu düşüncüyü Kur'an eleştirerek çocukların yanlış yolda olan babalarını takip etmelerinin doğru olmadığını dile getirmektedir (el-Enbiyâ, 21:53; eş-Şuarâ,26:74; ez-Zuhruf, 43:22,23). Çocukların eğitim ve terbiyesinde babanın önemini Lokman (as)'ın oğluna

¹ Bu hususlarda özellikle din eğitimi ve Cumhuriyet dönemi din eğitimi noktasında fikir vermesi bakımından daha ayrıntılı bilgi için bk. Akın 2025, Akın 2026, Demir 2025, Demir 2026, Erdinçli, 2025, Erdem, 2008, Demir & Erdem, 2006.

yaptığı tavsiyeler açıkça ortaya koymaktadır (Yazır, 2007, s. 4:336). Kur'ân-ı Kerim'de baba olan birçok peygamberin kıssası yer alırken son peygamber Hz peygamberin çocuklar ile ilişkisinin yer almaması Hz. Peygamber'in hiç kimsenin babası olmadığına vurgu yapılarak onun ümmetin resulü olduğu ön plana çıkarılmıştır (el-Ahzâb, 33/6).

Modern Dönemde Baba Kavramı

Babalık rolü, insanlık tarihi boyunca farklı medeniyetlerin değer yargılarına göre büyük dönüşümler yaşamıştır. Modern dönem olarak nitelendirilen özellikle 18 ve 19. Yüzyılın başına kadar babaya düşen en önemli görev, çocuğu inanç değerlerine göre ahlaklı ve terbiyeli bir birey olarak yetiştirmektir. Ancak özellikle sanayi devriminin getirdiği uzun çalışma şartları sonucunda çocuklara yönelik tüm sorumluluk ilk yıllarda anneye yüklenmek durumunda kalmış sonraki yıllarda anne de çalışma hayatına girince çocuklarla ilgili birçok kurum ortaya çıkmıştır (Yazıcı, 2024, s. 7).

Avrupa'da 18. yüzyılda sanayi devriminin ortaya çıkışıyla başlayan ve günümüzde de farklı etmenlerin baskısı ve algısı altındaki insanların, duygu ve düşünceleri sürekli değişmektedir. Sanayi devriminin kentleşme sürecini, onun da modernleşme sürecini başlatmasıyla aile kurumunda yapısal ve kültürel değişimler meydana gelmeye başlamıştır (Çelik, 2010, s. 28-29). Sanayi devrimi sonrası oluşturulan yeni dünya düzeni; insani ilişkilerin monotonlaşıp bitme noktasına geldiği, her türlü gelenek, aile ve din bağlarının koparıldığı, bireyin içe dönerek yalnızlaştırıldığı, manevi değerlerin maddi değerlerden ve teknolojik eşyaların üretim hızından daha hızlı tüketildiği, dünyanın öznesi iken nesnesi haline gelmiş bir insan modeli ortaya çıktığı görülmektedir (Armağan, 2004, s. 89). Aslında Kur'ân'ın nüzulünden modern döneme kadar geçen tarihsel süreçte babaların aile içindeki etkisi ve rolünde kültürel değişim, sanayi devrimi, göç ve kentleşme, kadınların iş hayatına girmesi gibi aile yapısına etki eden birçok köklü değişiklikler olduğu gibi, bu değişimin çocuklar açısından da olduğu söylenebilir (Şişman, 2007, s. 597). Hatta bu süreçte çocukların aile içi ve toplumda yeri ve öneminin arttığı görülmektedir. Geleneksel ailede anne ve baba, ailenin temel unsurları iken bu yüzyılda çocuk çoğu ailede ön plana çıkmıştır. Özellikle 20. yüzyıl çocuklar için altın çağ olarak nitelendirilerek ailede en önemli birey neredeyse çocuk haline gelmiştir. Bu asırda dünyada ortaya çıkan tüm bilimsel buluşlar, teknik yenilikler ve artan refah çocukların yaşam tarzını, imkânlarını ve kaderini tümünden değiştirerek birçok olanağa kavuşturmuştur (Yörükoğlu, 2007, s. 237).

Kur'ân ve Modern Dönem Bağlamında Ailede Baba Rolü

Kur'ân-ı Kerim, toplumun temel taşı olan aileden ve ailenin de temel unsurları olan anne, baba ve çocuktan bahsetmektedir. Kur'ân'ın ebeveyn-çocuk ilişkileri açısından ortaya koyduğu temel prensipler, yaşanan problemler, aile içi disiplini sağlama vb. modern dönemde yaygın olarak yaşanan problemlerle benzer olduğundan günümüz babalarına nasıl rol model olabileceği, karşılaştırmalı bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

Kur'ân'daki baba figürlerinin en önemli özelliği, çocuklarıyla doğrudan ve değer temelli bir iletişim kurmalarıdır. Günümüzde ise babalık çoğu zaman maddi sorumluluklarla sınırlı algılanmakta; duygusal iletişim ve ahlaki rehberlik geri planda kalmaktadır. Dolayısıyla Kur'ân'da örneklenen baba modelleri, çağdaş dönem babalarının yeniden gözden geçirmesi gereken bir rol tanımı sunmaktadır.

Son iki asır, dünyanın birçok alanda yaşadığı hızlı değişime şahitlik etmektedir. Özellikle kırsaldan şehre göç ile başlayan kentleşme ve onun getirdiği ekonomik şartların, aile kurumunu da ciddi anlamda yapısal değişikliklere sevk ettiği görülmektedir. Bu yüzyılda şehirleşmenin artması ile birlikte aile kurumu ilk olarak geniş aileden çekirdek aile yapısına evrilerek yapısal bir değişikliğe gitmiştir. Modern dönem öncesi tüm dünyada çocukların dini, ahlaki, ekonomik ve toplumsal konularda eğitimleri öncelikle aile ortamında verilirken modern dönemle birlikte aile ve toplumlar

bu eğitimleri kurumlara devretmişlerdir. Bu durum zamanla aile mefhumunun fonksiyonlarını sadece barınma ve ekonomik kaynak vb. alanlarla sınırlandırmaya sevk etmiştir (Çapçioğlu, 2018, s. 19).

Kur'ân'ın nüzul dönemi ile modern dönem aile yapısı karşılaştırıldığında, baba rolünün hem benzerlik gösteren yönleri hem de tarihsel, toplumsal ve kültürel dönüşümlere bağlı olarak farklılaşan boyutları bulunduğu görülmektedir. Bu açıdan gerçekleşen benzerlik ve farklılıklar, özellikle otorite algısı, ekonomik sorumluluk, ahlaki rehberlik ve aile içi rollerin dağılımı gibi temel alanlarda yoğunlaşmaktadır. Genel olarak Geleneksel ve modern dönem baba rollerini şu konular eşliğinde karşılaştırabiliriz:

Çocukları Eğitme/Terbiye Etme: Aile hayatında anne ve babaya düşen en önemli görev ve sorumluluk, çocuklara gerekli eğitimleri verip onları terbiye etmektir. Kur'ân'da örnek baba olarak zikredilen kişilerin çocuklarına karşı emir ve korkutmadan ziyade, öğüt ve nasihat verme üslubunu benimsedikleri yer almaktadır (Kutub, 2003, 2:688).

Hız. Lokman'ın oğluna kendi ismi ile anılan sürede içten ve samimi bir üslupla verdiği öğütler, aile içi iletişime en güzel örneklerden birini oluşturmaktadır (Râzî. 2020, 25: 127). Onun oğluna hiçbir şeyi Allah'a şirk koşturması, iyilik yapması vb. verdiği nasihatlerde uyarılarını bir tertip ve düzen içerisinde sıraladığı görülmektedir (Lokmân, 31:13-16.) O, oğluna nasihat ederken bir babanın çocuğuna sevgisini yansıtmaya bakımından sık sık "yavrucuğum" hitaplarıyla çocuğunun kendisini dikkatli dinlemesine ve nasihatlerini benimsemesine çalışmaktadır (Taberî, t.y., 4:437).

Kur'ân'da örnek babaların terbiye verirken sevgi, sabır şefkat ve merhamet merkezli yani hem duyguya hem de dini rehberliğe önem verdikleri görülmektedir (Hûd, 11: 42-43). Nitekim Hız. peygamber de iyiliği emredip kötülükten sakındırırken küçüklerle iletişimin merhamet, büyüklerle saygı üzerine bina edilmesini tavsiye etmiştir (Müslim, 1955, "İman", 93). Nitekim o, çocuklarla iletişimde sevgiyi esas almayanları "bizden değildir" ifadesiyle uyararak yaşça küçük-büyük muhataplarımızla iletişimde şefkat, merhamet ve saygıyı temel almayı haber vermektedir (Tirmizî, 1975, "Birr", 15). Kur'ân'da ismi bir süreye verilen İmran ailesinin anlatıldığı kıssada da çocukların terbiyesi öncelenmektedir. "Rabbim muhakkak ki ben, karnumdakini senin emrine âmâde kıldım." (Âl-i İmrân, 3:35). Bu ayet, bir plan dâhilinde çocukların daha doğmadan nasıl terbiye edileceğinin düşünülmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Nitekim aynı sürenin ilerleyen ayetlerinde Hız. Meryem'in çok güzel terbiye ile eğitildiği ve bu eğitimde ebeveyninin etkisinin olduğu haber verilmektedir. (Aydın, 2022, s. 132). Hız. Peygamber, bir babanın çocuğuna en büyük mirasının onu güzel terbiye etmesi ve ona hoş muamelede bulunması olduğunu vurgulayarak babaları çocuklarına güzel davranmaya teşvik etmiştir (Tirmizî, "Birr", 15) Modern dönemde çekirdek aile yapısına geçilmesiyle ailede kadın-erkek ayrımı olmaksızın herkesin çalışmaya teşvik edilmesi veya mecbur bırakılması sonucunda eğitim okullara, sağlık hastanelere, çocuk ve yaşlı bakımları kreş ve huzur evlerine vb. devredilmek zorunda kalmıştır. Aslında burada tek problem, toplumların çekirdek aile modeline geçmesi değildir. Ancak modernitenin getirdiği değişimlerle toplumda yaygın hale gelen tek ebeveynli aileler, evlat edinen çocukları veya taşıyıcı anne tarafından doğurulmuş bireylerin oluşturduğu geniş bir topluluğun var olmasıdır. Bu tür ailelerde çalışma şartlarının getirdiği zorluklarla birlikte aile içi eğitimin tam olarak verilemeyeşi ve yakın gelecekte toplumda oluşacak bir takım ahlaki ve değer değişimlerinin önlenemeyişidir (Canatan ve Yıldırım, 2011, 74).

Çocukları İnanç ve İbadete Teşvik Etme: Kur'ân-ı Kerim'in muhatapları için belirlediği hedeflerinden birisi de insanın ve içinde yaşadığı toplumun sahih inanç ve ibadet bilinci ile donatılmış birbirine sevgi, saygı, yardım ve dayanışma içerisinde bir arada olan toplumu tesis etmektir (Yıldız. 2023: 251-267; Doğan, 2003, 43). Bütün peygamberler ümmetini sahih inanca davet ettiği gibi kendi aile bireyleri yani anne-baba, eş ve çocuklarını da davet etmişlerdir. Nitekim çocukların dini yaşama ve ibadetleri yerine getirmede babanın rolünü Yüce Allah: "Ailene namazı emret ve kendin de ona devam et." (Tâhâ, 20:132) âyetiyle ortaya koymaktadır. Kur'ân, Hız. Nuh'un helak olan oğlu ve karısı örneğinde olduğu gibi iman etmedikleri müddetçe kan ve akrabalık bağının

inananlar açısından yeterli olmadığını, yakınlığın tek başına bir fayda sağlamayacağını ortaya koymaktadır (Mukatil, 2007, 3:379; Tütün, 2012. s. 105).

Hız. Ya'kûb'un ölüm döşeginde iken çocuklarına “*Benden sonra kime kulluk edeceksiniz*” (el-Bakara, 2:132) diye sorması, bilinçli bir babanın dünyada kalan çocuklarını son kez yönlendirmesini ve sorumluluğun henüz bitmediğini hatırlatma açısından önemlidir. Hız. Ya'kûb'un son nefesine kadar oğullarının inancını düşünmesi ve onları eğitime çabasının devam etmesi, son ilahi kitaptan günümüz babalarının alacağı birçok dersin olduğunu göstermektedir (Karaman vd. 2007, 1/131-132). Çocuklarını birkaç kez uyardıktan sonra ümit kesip uyarmayı ve yönlendirmeyi terk eden babalar için bu kıssa son derece dikkat çekici bir örnektir (Demir, 2022).

Modern dönemde çocukların dini terbiye ve eğitimi için okulların veya dini eğitim için Kur'an kurslarının yaygınlaştığı görülmektedir. Ancak herkesin bu eğitim kurumlarına gitmediği için yine bu eğitimin ailede verilmesi gerekmektedir (Selçuk, 1990, 77). Günümüz Müslüman aileleri de çocuk eğitimine Hız. Lokman gibi sistematik bir örgü içerisinde önce Allah inancını, ahlak eğitimi ve ibadet bilincini vererek başlaması uygun olacaktır (Kara, 2016, s. 1333). Modern dönem, dini bilginin çocuğa belli yaşa geldikten sonra verilmesi gerektiğini savunmuş öncelikle çocuğa hayatta lazım olacak matematik, fizik vb. bilimlerin verilmesini, daha sonra kendi tercihiyle bağlı olarak inanç, ibadet ve ahlakla ilgili eğitimin yapılmasını savunmuştur. Ancak son zamanlarda değer tanımayan gençleri görünce kendi direktifleri gibi yetişen insanlardan şikâyet etmeye başlamıştır (Aynur, 2022, s. 131-54). Son dönemde görülen bu köklü fikrîsel değişim, modernitenin fikir ve eylemlerinin tutarsızlığını göstermesi açısından önemlidir.

Çocukları Tehlikelerden Koruma: Kur'an'da koruyucu-kollayıcı baba tiplemesini de bazı peygamberlerde görmekteyiz. Ya'kûb (as)'ın oğlu Yusuf'a; “*Yavrum, rüyayı kardeşlerine anlatma. Sonra sana tuzak kurarlar.*” (Yûsuf, 12:5) sözü oğlunu bir musibetten koruma gayretinin ifadesidir (Kutub, 2003, 4:1971). Aynı şekilde Hız. Ya'kûb'un çocuklarına Mısır'a farklı kapılardan girmelerini istemesi de koruma amaçlıdır; “*Yavrularım, şehre aynı kapıdan girmeyiniz..*” (Yûsuf, 12:67).

Kur'an'ın ilahi emrine göre her inanan aile bireyi ister erkek olsun ister kadın, sahip olduğu ailesi adına birtakım sorumlulukları vardır (Taberî, t.y., 8:358). Ailenin her bireyi kendisini, eşini ve çocuklarını cehennem ateşinden korumak için çaba göstermesi gerektiği “*Ey inananlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun*” (et-Tahrîm, 66:6) ayetiyle bildirilmektedir. Kur'an, aile bireylerinin huzur ve mutluluğun eşler arası iletişime, sevgi ve saygıya bağlı olduğunu bildirmektedir (Rûm, 30:21). Huzursuz ve problemlili çocukların hayatı incelendiğinde genel olarak ailelerinde problem yaşayan, değer görmeyen, anne-baba terbiyesinden mahrum bırakılmış veya parçalanmış aile çocukları oldukları görülmektedir (Turan, 2013, s. 71-104). Her dönemde babaların çocukları koruma görevi olmasına rağmen her çağa göre tehlikeler birbirinden farklı olmuştur. Eskiden çocuklar için güvenli olan tutum ve durumlar, günümüzde çok farklı şekillerde tehlike olarak karşımıza çıkmaktadır. Mesela günümüz dünyasında internet, teknolojik gelişmeler, daha önce olmayan fakat günümüzde yıkıcı sonuçları olan gelişmeler haline gelmektedir. Ancak hangi çağ olursa olsun babaların çocukları tehlikelerden koruma konusunda Kur'an'la modern dönemin koruma anlayışı örtüşmektedir (Akın, 2019).

Çocuklar Arasında Ayrım Yapmama: Kur'an'da örnek olarak bilgi verilen babaların özelliklerinden birisi de çocuklarına kız olsun erkek olsun sahip çıkmaları, onları birbirinden ayrı tutmamalarıdır. Kur'an, İmran'ın hanımının Allah'a duasını, doğuracağı çocuğu erkek olarak tahayyül ederek onu mescidin işleri için adayacağını, fakat kız olunca yine de kızı Meryem'i güzel terbiye ettikten sonra mescit için görevlendirdiğini anlatmaktadır. “*Rabbim, doğurduğum kız*

çocuğudur, oysa erkek kız gibi değildir." (Âl-i İmrân, 3:35-37). Onun tüm samimiyetiyle yapmış olduğu bu dua, Allah'a teslimiyetin, yönelişin ve rızasını istemenin ifadesidir (Taberî, t.y., 2/248).

Modern döneme gelinceye kadar toplumlarda çocuklar arasında birtakım ayırım yapıldığı bilinmektedir. Bu konuda özellikle Mekke toplumunda yaygın olan kız çocuklarının istenmemesi eleştirilmektedir "*Onlardan birine kız müjdelendiği zaman içi öfkeyle-taşarak yüzü simsiyah kesilir*" (en-Nahl, 16/58-59). Oysa çocuğu veren Allah'tır. O, dilediğine erkek, dilediğine kız, dilediğine ikisini birlikte, dilediğine de hiç vermeyeceğini bildirmektedir. Özellikle günümüzde cinsiyet değiştirme yaygın bir hal almıştır. Bu tutumun arka planına baktığımızda ailede veya çevresinde sahip olduğu cinsiyetiyle değer görmeyen bireylerin cinsiyet değiştirmeye yöneldikleri görülmektedir. Popüler kültürün yaygınlaşması ve reklam çalışmaları ile yaygınlaşan özgürlük adı altında öne sürülen bu taleplere ailede otorite olan bireylerin etkisinin gittikçe zayıfladığı ortaya çıkmaktadır. Bugün bu farklı tercihlerin insan hakkı olarak değerlendirilmesi aile kurumunun geleceğini tehdit etmektedir (Şahin, 2015, s. 507-530).

Çocuklarla Sağlıklı İletişim Kurma: İnsanlarla sağlıklı iletişimin temellerinden biri de konuşma usul ve üslubudur. Burada usulden kasıt konuşmada benimsenen yöntemi, üsluptan kasıt ise iletişimin sağlam olmasıdır (Demirci, 2011, s. 309). Özellikle Hz. İbrahim'in babası ve oğlu (es-Sâffât, 37:102), Hz. Nuh ve Hz. Lokman'ın çocuklarına hitap ederken Kur'an'da altı yerde geçen "*yavruçuğum*" şeklinde hitap etmeleri onların çocuklarına karşı inansın inanmasın sevgi, merhamet ve muhabbetlerini sergilemektedir (Hûd, 11:42; Yûsuf, 12:5; Lokmân 31:13,16,17; es-Sâffât, 37:102). Kur'an'da anlatılan baba ile çocuk ilişkilerinde her ne olursa olsun inançlı babaların çocukları ile iletişimi kesmedikleri görülmektedir. Bu konuda Hz. Nuh'un oğlunu kurtarmak için gösterdiği gayretler (Hûd, 11:42-46), Hz. İbrahim'in babası ile arasında geçen konuşmalarda babasının iletişimi kesmeye çalışmasına rağmen o babasına karşı saygıda kusur etmemesi özellikle günümüz babalarına dikkat çekici birer örnektir (Aydın, 2016, s. 254).

Modern aile hayatında ortaya çıkan yoğun çalışma, aile bireyleri arasındaki iletişimi gittikçe zayıflatmaktadır. Bu nedenle aile bireyleri günün belirli saatlerinde sınırlı vakitte görüşme imkânı bulabilmektedir. Aynı evde yaşamalarına rağmen televizyon, telefon, sosyal medya gibi araçlar sebebiyle aralarında bulunan iletişimin gittikçe zayıfladığı araştırmalara yansıdığı, oluşan ilgisizlik neticesinde boşanmaların, intiharların ve suça bulaşmaların arttığı görülmektedir (Güleç, 2018, s. 105-120). Modern toplumda birçok baba, geçim yükü, iş hayatının yoğunluğu ve bireysel sorunlar nedeniyle çocuklarıyla etkili iletişim kurmakta zorlanabilmektedir. Geleneksel otoriter baba modelinden demokratik ve katılımcı baba modeline geçiş yaşanırken, bu süreçte iletişim becerileri ya yeterince gelişmemiş ya da teknoloji gibi dışsal etkenler nedeniyle sekteye uğradığı da görülmektedir (Akın, & Demir, 2026).

Çocuklara Karşı Sabırlı Olma: Çocuklar, ebeveynler için Kur'an'da hem bir nimet hem de bir imtihan sebebi olarak zikredilmektedir (en-Nahl, 16/72; el-Kehf, 18/46). Anne-baba tarafından çocuk, güzel terbiye edilirse Allah'ın bir nimeti olarak nitelendirilirken, güzel terbiye edilmediğinde insan için en büyük ve zorlu imtihanlardan biri olduğu birçok ayette vurgulanmaktadır. Ayrıca aile olan birçok insan için kız veya erkek çocuk sahibi olmanın, anne-baba olamamanın veya az-çok çocuk sahibi olmanın imtihan çeşitlerinden olduğu birçok ayette dile getirilmiştir (el-Enfâl, 8/28; Sebe', 34/35). Kur'an'da, çocukların veya onlar için yapılan işlerin anne-babaları Allah'a kulluktan alıkoymaması gerektiği da ayrıca hatırlatılmaktadır (el-Münâfikûn, 63/9).

Kur'an-ı Kerim'de baba olarak örnek verilen kimselerin özellikle de peygamberlerin en dikkat çekici özelliklerinden birisi de *zorluklara göğüs germe sıkıntıya katlanma* (İzutsu, 1997, s. 146) anlamına gelen sabırlı olmalarıdır. Nitekim iki oğlu arasında geçen olayda Hz. Âdem'in yaşadıklarına dayanması ancak sabırla mümkündür. Kardeşini öldüren bir oğulla yıllarca birlikte yaşamak ancak sabırla üstesinden gelinebilecek bir durumdur. Kur'an-ı Kerim'de babaların çocuklarına karşı sabırlı oldukları açık bir şekilde görülmektedir. Hz. Nuh'un oğluna karşı sabırlı

davrandığı, Hz. İbrahim'in oğlu İsmail'i kurban etme imtihanını başarıyla geçmesi ancak sabırla olmuştur. Ayrıca Hz. Ya'kûb'un, değer verdiği oğlu Yusuf'un kaybolmasından diğer oğullarıyla yaşamaya devam etmesi yine onun suçlu çocuklarına karşı gösterdiği sabrın sonucudur (Yazıcı, 2024, s. 66).

Modern dönemde teknolojik gelişmelere rağmen sabır eğitimi gittikçe zorlaşmıştır. İnsanlarda oluşan haz ve hız temelli yaşama düşüncesi neticesinde tahammül gücü zayıflamıştır. Her şeyin bir an önce olmasını isteyen çocuklarla babaları arasında bazen şiddete kadar giden bir süreç yaşanmaktadır. Bu durumdan kurtulmak için çocuklara hatta tüm aile bireylerine sabır eğitimi verilerek sabır ve tahammülün önemi anlatılmalıdır. Günümüz babalarına özellikle aile içi iletişim ve aile birliğini korumak için Kur'an'dan çıktıkları sıkıntılara sabreden babalar hatırlatılmalıdır (Erdinçli, 2025).

Çocuklarla İstişare Etmesi: Kur'an'da bir diğer örnek baba tipi de, çocuklarının fikirlerine ve bilgisine değer veren, onlarla istişare eden babalardır. Ayetlerde baba olan peygamberlerin çocuklarıyla ilgili bir karar alınacağına onlara danıştıkları görülmektedir. Dini, ailevi, sosyal ekonomik vb. *bir konuda bilen birisinin görüşünü alma, ona danışma, bir işin çözümünü için başkasından yardım alma* anlamlarına gelen istişare (Manzûr, t.y., 7:235; Zebidî, t.y., 12:256; İsfahânî, 2001, s. 272) aile içi iletişimi tesis eden son derece önemli bir ilkedir. Aile içi ilişkilerde ebeveynlerin özellikle çocuklarıyla ilgili konularda onlarla istişare yapması, çocuğun kişiliğini ve benlik algısını olumlu yönde geliştirmektedir (Kip, 2021, s. 122).

Kur'an, kızlarıyla olan sağlam iletişim ve istişaresini örnek olarak verdiği Hz. Şuayb ve kızlarından bahseden ayette kızların ahlakı, edebi, saygısı, yabancılarla konuşma biçimleri, iletişim kurma ve yürüyüşlerini ortaya koymaktadır (el-Kasas, 28:26). Ayrıca bir baba olarak Hz. Şuayb'ın çocuklarıyla örnek iletişimi, sözünü dinletmesi, onlara danışması dikkat çekmektedir (Taberî, t.y., 4/315). Kur'an'da babaların çocuklarıyla istişareleri Hz. Davud ve Hz. İbrahim'in kıssalarında da vurgulanmaktadır (Demir, 2021). Hz. Davud'un oğlu Hz. Süleyman'ın ekin tarlası sebebiyle, davalı iki hasım hakkında fikir beyan eden oğlunun görüşünü kabul edip uygulaması, çocukların ciddiye alınması ve doğru karar verdiklerinde onların düşüncelerine değer verilmesi gerektiğine güzel bir örnektir (es-Sâffât, 37:100-113).

Çocuklara Sorumluluk Bilinci Kazandırma: Kur'an-ı Kerim'de bazı örnek babaların, çocuklarına sorumluluk verdikleri onları hem dünya hayatına hem de ahiret hayatına hazırladıkları görülmektedir. Hz. Ya'kûb, Hz. Yûsuf'u kuyuya atan diğer çocuklarıyla yaşamaya devam ederek sorumluluklarını yerine getirmeye devam ettirmiştir. Hz. Davud, oğlu Hz. Süleyman'a yönetime dair sorumlulukları aktarmıştır. Hz. Lokman'ın çocuğunu eğitirken aynı zamanda Allah'a, kendisine ve insanlara karşı sorumluluklarını hatırlatması çocuklara sorumluluk verme adına ideal bir örnektir (Kartal, 2020, s. 76).

Modern dönemde değişen şartlara göre ailede babanın görev ve sorumlulukları daha önemli hale gelmiştir. Çünkü çocukların maruz kaldıkları problemler çok çeşitlenmiştir. Ancak bu görev sadece babanın üstesinden gelebileceği bir durum değildir. Büyüklerin işbirliğinde çocuğa sorumluluk kazandırılmaya çalışılmalıdır. Bu konudaki işbirliği, ailenin ve çocuğun ileriki hayatının şekillenmesi açısından son derece önemlidir. Toplumda evin sorumlusu olarak algılanan baba, çocuğun gelişimine katkısı büyüktür (Demir, 2021). Ancak bu katkı, babanın babalık modeliyle orantılıdır. Geleneksel babalık tiplerinden birini benimseyen baba, çocuğuyla sağlıklı bir iletişim kuramayacaklardır. Bu durum çocukta olumsuz davranışların ortaya çıkmasına yol açabilecektir (Demir, & Erdem, 2006).

Çocuklara Hayır-Duada Bulunma: Kur'an'ı Kerim; babalık duygusunu yaşamak isteyen peygamber dualarından ve çocukları için dua eden, onlara dua bilinci kazandıran dua örnekleri

sunmaktadır. Hz. Zekeriyâ ile ilgili iki ayet onun çocuk hasreti çeken bir babanın çocuk isteme ve çocuk bakımı ile ilgilidir. Hz. Zekeriyâ'nın çocuk isteme duası; "*Rabbim! Bana katından temiz bir nesil bahşet.*" (Âl-i İmrân, 3:38-40). Şeklinde yer almaktadır. Hz. Zekeriyâ, terbiyeli ve edepli bir kız olan Hz. Meryem'i görünce kendisinden sonra kavmini doğru yola iletecek bir çocuk sahibi olma arzusu oluşur ve bu coşkuyla Rabbine temiz bir çocuk için dua eder. Allah, bu yakarışa Hz. Yahya ile cevap verir (Râzî, 2020, 8:30-32). Hz. İbrahim ve oğlu İsmail ile birlikte Kâbe'nin duvarlarını yaparken bir yandan da kendileri için dua etmesi (el-Bakara, 2/127) çocuğa dua bilincini aşılama adına somut bir örnektir (Kutub, 2011, s. 77).

Modern dönemde genel olarak çekirdek aile yapısını benimseyen ailelerin birtakım nedenlerden dolayı az çocuk sahibi olma durumu, çocukların yetişme tarzını etkilemekte daha serbest yetişmelerine olanak sağlamaktadır. Aslında bu durum çocukların iyiliği için olduğu düşünülse de gelişimlerini zora sokacak davranışlar sergilenebilmektedir. Çocuğun bedenlen, zihnen, ahlaken gelişiminin tam olabilmesi için anne-babalar çocuğun eğitimini bir bütün olarak ele almalı ve maddi-manevi gelişimden birini ihmal etmemelidir. Maalesef Modern dünyanın eğitim modellerine bakıldığında genellikle maddi, dünyevi ilimlere vurgu yapılırken dini ve ahlaki gelişimlerin geri plana itildiği ve ötelendiği görülmektedir (Aynur, 2022, 150). Oysa insanın hem maddi hem de ruhi yönden birlikte beslenmesi gerekmektedir (Akın, 2021).

Çocuklara Değer Verme: Kur'an'da örnek olarak sunulan tüm babaların çocuk sahibi olmaya, onları korumaya, yetiştirmeye çalıştıkları görülmektedir. Hz. İbrahim uzun yıllar çocuk sahibi olamayınca "*Rabbim! Bana iyilerden olacak bir evlât ver!*" (es-Sâffât, 37:100-101). Şeklindeki duasına bakıldığında, evlatlarının ve neslinin şirkten uzak kalmalarını, tevhide bağlı, namazda devamlı olmalarını istediği görülmektedir (Kaya, 2018, s. 80). Yine Hz. İbrahim'in Mekke'ye bıraktığı eşi Hacer'le oğlu İsmail için çölün bereketlenmesi için dua etmesi ve sık sık onları ziyarete gelmesi eş ve çocuklara değer verme gayretidir.

Modern dönemde ekonomik şartların zorlaşması, evlerin fiziki şartları, işsizlik, sağlık sorunları gibi sebeplerle sınırlı sayıda çocuk sahibi olma düşüncesi yaygınlık kazanmıştır. Bu bakımdan kürtaj uygulaması veya kontrollü doğum düşüncesi yaygın olarak görülmektedir. Oysa çocuk, insana verilen en önemli nimetlerden biridir. Allah, Kur'an'da yaşatanın, öldürenin kendisi olduğunu, herkesin rızkını kendisinin verdiği haber vermektedir. Mekke müşriklerinin çocuklarını birtakım korkular sebebiyle öldürmeleri Allah tarafından kötü bir davranış olarak ortaya konulmaktadır: "*Fakirlik korkusuyla çocuklarınızın canına kıymayın! Biz onların da sizin de rızkınızı veririz. Onları öldürmek gerçekten büyük bir günahıdır.*" (el-İsrâ, 17:31). Bu ayetle bu düşünceye sahip Mekke müşrikleri başta olmak üzere kıyamete kadar gelecek tüm muhatapların bu kötü düşünceden uzaklaşmaları istenmektedir (Erdem, 2008).

Sonuç

Bu çalışma, Kur'an-ı Kerim ve modern dönemin yaygın değer yargıları bağlamında aile kurumunun en temel iki unsurundan biri olan babalıkla ilgili tutum ve davranışları aile içi iletişim ve problemleri çözme kapsamında ele almıştır. Hem Kur'an hem de modern döneme göre babalık, sadece biyolojik bir durumla sınırlandırılmadığı biyolojik yakınlıkla birlikte babalığın çocuklarını toplumda önemli dini, ahlaki eğitim ve insanlarla iletişimle ilgili temel ilke ve sorumlulukları kazandıran çok önemli rol-modelliği üstlendiği ortaya konmuştur.

Kur'an içerisinde birçok olumlu ve olumsuz baba örneklerine yer vermektedir. Bu örneklerden yapıcı ilişkileri barındıran Hz. İbrahim, Hz. Lokman, Hz. Ya'kûb, ve Hz. Davud gibi örnekler; çocuklarıyla sevgi, saygı, hikmet, istişare, sabır ve rehberlik temelli iletişim biçimleriyle ön plana çıkmaktadır. Kur'an'da yer alan olumlu-olumsuz tüm baba örneklerinde babanın ailenin ve çocukların maddi ve manevi sorumluluğu üstlenen bir rolü olduğu ön plana çıkmaktadır. Kur'an-ı Kerim'de örnek olarak zikredilen babalarla ilgili ayetlerde bu şahısların ailelerinde çocuklarıyla

yaşadıkları bir probleme çözüm bulmaya çalıştıkları görülmektedir. Örnek olarak zikredilen bu babaların çocuklarıyla iletişimlerinde çocukların şahsına değil, yaşadıkları problemleri sevgi saygı, merhamet ve nezaket kuralları içerisinde çözmeye odaklanmaları Kur'an'ın baba-çocuk iletişimindeki rol modelliğinde dikkat çeken bir ayrıntıdır.

Modern dönemle birlikte birçok kurum ve toplumsal değerler değişim yaşadığı gibi toplumun temel yapı taşı olan aile kurumunun yapısı ve görevlerinde de birtakım zorunlu değişikliklerin meydana geldiği görülmektedir. Sanayi devrimi, göç, ekonomik problemler vb. gelişmelerin neticesinde ailede önceleri babaların üstlendiği görev ve sorumluluklar kreş, sevgi evleri, okul, Kur'an Kursları, hastaneler gibi kurumlara bırakıldığı malumdur. Her ne kadar bu kurumlar çocuğun aile ve toplumun değer yargılarına göre yetişmesine katkı sağlasa da ilk olarak evde anne ve babanın eğitiminden geçmesi gerekmektedir. Çünkü sağlıklı bir ev ortamında yetişen çocukların suça bulaşma oranının ve toplumla sağlam ilişkiler kurmasının önemi modern dönemde de yadsınamaz.

Modern dönemde köklü değişiklikler geçiren babalık rollerine rağmen, Kur'an'da yer alan baba örnekleri, her dönemde geçerliliğini koruyan evrensel ilkeleri ihtiva etmektedir. Son ilahi kitapta zikredilen rol-model babaların, çocuklarıyla ilgili tutum, davranış ve iletişim biçimleri, günümüzde çocuklarıyla kuşak çatışması yaşayan, aynı dili konuşamayan babalar için hem dini hem de eğitim yöntemi açısından güçlü bir model teşkil etmektedir. Dolayısıyla Kur'an'ın babalık anlayışıyla ilgili ortaya koyduğu ilkeler, modern dönem aileleri tarafından -değişen yaşam şartları ve toplumsal değerlere rağmen- yeniden okunup yorumlanarak ailenin temeli sağlamlaştırılmalıdır. Bu çerçevede baba okulu, baba-çocuk iletişimi gibi çalışmalarla Kur'an'ın evrensel ilkelerini geniş kitlelere ve tüm topluma sunmak, çocuklarıyla problem yaşayan, çözüm bulamayan birçok aileye yol gösterecektir. Sonuç olarak Kur'an'da yer alan farklı baba rolleri, modern dönem aile yapısında yaşanan birçok probleme çözüm sunacak ilke, tutum ve davranışları içermektedir.

References

- Abdulgâkî, M. F. (1996). *el-Mu'cemü'l-müfrehes*. Dârü'l-Hadis.
- Akın, A. (2019). Avusturya İslam Enstitüsünün faaliyetlerine genel bir bakış (1999–2012). *KİSBU İlahiyat Dergisi*, 2(2), 65–91.
- Akın, A. (2021). Osmanlı sonrası Balkan devletlerinde bazı İslami gelişmeler ve din eğitimi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), 199–228. <https://izlik.org/JA52YD78CG>
- Akın, A. (2025). Religious education in multicultural societies: Identity, belonging, and pedagogical adaptation problems. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 19(54), 74–94.
- Akın, A. (2026). Erken Cumhuriyet döneminde din ve ahlâk eğitiminin modernleşmesi ve pedagojik etkileri: Adana Mıntıkası Ma'ârif Mecmuası (1928) analizi [The modernization and pedagogical impacts of religious and moral education in the early Republican period: An analysis of Adana Mıntıkası Ma'ârif Mecmuası (1928)]. *Turkish Studies*, 21(1), 49–141. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.89506>
- Akın, A., & Demir, İ. (2026). Yapay zeka ve din eğitimi. *Route Education and Social Science Journal*, 97, 55–74. <https://doi.org/10.17121/ressjournal.3729>
- Aktay, Y. (2008). Gelenekten moderne değişen aile yapımız ve toplum konusuna bir katkı. *Aile Yapımız ve Sorunları Sempozyumu*. Selçuklu Belediyesi Kültür Yayınları.
- Armağan, M. (1998). *Gelenek ve modernlik arasında* (2. bs.). İz Yayıncılık.
- Aydın, H. İ. (2022). Kur'an'da baba-kız motifleri. Ş. Ç. Dilek & M. Cankö (Ed.), *Babalar ve kızları: Çok disiplinli bir yaklaşım* (ss. 129–140). Ege Üniversitesi Yayınları.
- Aydın, S. (2016). Kur'an'da "baba" kelimesi ve Âzer'in İbrahim'in babası olması meselesi. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*. <https://doi.org/10.17828/yasbed.79427>
- Aynur, H. Ş. (2022). Modern dönemde müslüman ebeveyn olmak. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İnsan Bilimleri Dergisi*, 3(1), 131–154. <https://doi.org/10.51533/insanbilimleri.1075678>
- Canatan, K., & Yıldırım, E. (2011). *Aile sosyolojisi*. Açılım Kitap.
- Cevherî, İ. b. H. (2008). *Mu'cemü's-sıhâh* (H. M. Şeyha, Ed.). Dârü'l-Ma'rife.
- Çapçioğlu, İ. (2018). Sekülerleşen toplumda bireyselleşen aile. *Turkish Studies*, 13(2), 19–34. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13343>
- Çelik, C. (2010). Değişim sürecinde türk aile yapısı ve din. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 8(1), 25–35. <https://izlik.org/JA96PC69WA>
- Çelik, H. (2015). *Kur'an'da aile modelleri*. Tebeşir Yayınları.
- Demir, İ. (2021). Örgün eğitimde karşılaşılan öğrenci merkezli sorunlar üzerine bir değerlendirme. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 14(36), 1424–1437. <https://doi.org/10.12981/mahder.970391>
- Demir, İ. (2022). Bir eğitimci ve din eğitimcisi olarak Mehmet Akif Ersoy. *Karadeniz Araştırmaları*, 19(73), 133–145. <https://izlik.org/JA43RU98RJ>
- Demir, İ. (2025). Comparative evaluation of religious education in Türkiye and France. *Turkish Studies-Comparative Religious Studies*, 20(3), 923–945. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.81232>

- Demir, İ. (2026). Evaluating emotional intelligence and spiritual development from an educational perspective / Duygusal zekâ ve manevi gelişimin eğitimsel bir bakış açısıyla değerlendirilmesi. *Turkish Studies–Comparative Religious Studies*, 21(1), 857–910. Ankara Bilim University Publications. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.87529>
- Demir, N., & Erdem, M. (2006). Türk kültüründe destan ve Battal Gazi destanı. *Turkish Studies*, 1(1), 106.
- Demirci, M. (2011). *Tefsir terimleri sözlüğü* (2. bs.). İFAV Yayınları.
- Doğan, M. (2003). *Kur’ân, peygamber ve toplum*. Yediveren Kitabevi.
- Duman, M. Z. (2012). Aile kurumu üzerine tarihsel bir okuma girişi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 4, 19–51. <https://izlik.org/JA79ZS95LM>.
- Erdem, M. D. (2008). Birincil ünlü uzunlukları ve imâle. *Turkish Studies*, 3(6), 251.
- Erdoğan, A. (2025). Beden, bilgi ve mekân bağlamında Kur’ân’ın nüzûlü ile değişen Câhiliye mahremiyet anlayışı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 12(1), 483–507. <https://doi.org/10.51702/esoguifd.1568094>
- Fahhâm, N. A. M. (2008). et-Tağlîb ve Mevâdî’u fi’n-naşî’l-Kur’ânî. *Mecelletu’l-Kulliyeti’l-İslâmiyye*, 1(5), 99–132.
- Gölcük, Ş. (2009). *Kur’ân ve insan*. Kitap Dünyası.
- Güleç, V. (2018). Aile ilişkilerinin sosyal medyayla birlikte çöküşü. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 2(2), 105–120. <https://doi.org/10.17932/IAU.EJNM.25480200.2018.2/2.105-120>.
- İbn Manzûr, M. b. M. (t.y.). *Lisânu’l-‘Arab*. Dâru’s-sadr.
- İsfahânî, H. b. M. (2001). *el-Müfredât fî garîbi’l-Kur’ân*. Dâru’l-Ma’rife.
- İzutsu, T. (1997). *Kur’ân’da dinî ve ahlâkî kavramlar* (S. Ayaz, Çev.). Pınar Yayınları.
- Karaköse, Ş. (2011). *Kur’ân ve Sünnet aydınlığında aile içi iletişim*. Rağbet Yayınları.
- Karaman, H. vd. (2007). *Kur’ân yolu türkçe meal-tefsir*. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.
- Kartal, M. G. (2020). *Kur’ân’a göre çocuk eğitim sürecinde ahlaki gelişim* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Selçuk Üniversitesi.
- Kaya, S. (2018). *H. Âdem, H. Nuh ve H. İbrahim kıssalarında aile* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Kıp, A. (2021). *Kur’ân’da baba olan peygamberler ve babalık rolleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köylü, M. (2009). *Ahlak eğitiminde ailenin rolü*. Ensar Yayınları.
- Kutub, S. (2003). *Fî zılâli’l-Kur’ân*. Dâru’s-şurûk.
- Kutub, S. (2011). *Kur’ân’da edebî tasvîr* (Ö. Aydın & E. Özalp, Çev.). İşaret Yayınları.
- Müslim, M. b. H. (1955). *Sahîh-i Müslim* (M. F. Abdülbâkî, Ed.). Dâru ihyâi’t-türâsi’l-Arabî.
- Önal, M. S. (2023). *Kur’ân’da baba-oğul ilişkileri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, N. (2010). *Kur’ân’da baba kavramı ve din eğitiminde baba-çocuk ilişkisi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Port, Z. (2019). *Kur'ân'da aile değerleri ve eğitimi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Râzî, F. (2020). *Mefâtîhu'l-gayb*. Dâru İhyâi't-Türâsi'l-A'rabî.
- Sert, H. E. (2004). *Kur'ân'da insan tipleri ve davranışları*. Bilge Yayınevi.
- Şahin, N. Z. (2015). İslam hukuku ve insan hakları bağlamında eşcinsellik sorunu. *EKEV Akademi Dergisi*, 62(1), 507–530. <https://izlik.org/JA23GR36XD>
- Şişman, N. (2007). Küresel dinamikler bağlamında aile ve kadın. *Günümüzde aile uluslararası aile sempozyumu*. İFAV yayınları.
- Taberî, M. b. C. (t.y.). *Câmi 'u'l-beyân 'an te'vîli âyi'l-Kur'ân*. Dâru't-Terbiye ve't-Türâs.
- Tirmizî, M. b. İ. (1975). *es-Sünen* (A. M. Şakir, Ed.). Matbaatü'l-Mustafa el-Halebî.
- Turan, İ. (2013). Kur'ân'da ebeveyn-çocuk ilişkisi. *OMÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 35(35), 71-104. <https://doi.org/10.17120/omuifd.13295>
- Tütün, S. (2012). *Kur'ân'da peygamber aileleri*. Kayıhan Yayınları.
- Yazıcı, Ç. (2024). *Kur'ân'da baba-çocuk ilişkisi ve babanın çocuk eğitimindeki rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazır, E. M. H. (1992). *Hak dînî Kur'ân dili* (İ. Karaçam, Ed.). Azim Dağıtım.
- Yıldız, İ. (2023). Kur'ân ayetleri ışığında ailenin görevleri. *Yakın Doğu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9(2), 251–267. <https://doi.org/10.32955/neu.ilaf.2023.9.2.08>
- Yörükoğlu, A. (2007). *Değişen toplumda aile ve çocuk*. Özgür Yayınları.
- Zebîdî, M. b. M. (t.y.). *Tâcü'l-'arûs min cevâhiri'l-kâmûs*. Dâru'l-Hidâye.

ETHICAL DECLARATIONS

Research and Publication Ethics

The author(s) declare that this manuscript is an original work prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The manuscript has not been previously published and is not currently under consideration for publication elsewhere.

All sources used in the preparation of this study have been properly cited and referenced. The author(s) confirm that the work contains no plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data. The research findings are presented honestly and transparently in accordance with the principles of academic integrity.

Author Contributions

All authors have significantly contributed to the conception, design, analysis, and preparation of the manuscript. All authors have read and approved the final version of the manuscript and agree to its submission and publication.

Conflict of Interest

The author(s) declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by the author(s). Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with the author(s).

Copyright and Permissions

The author(s) confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

All authors confirm that they have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

ETİK BEYANLAR

Araştırma ve Yayın Etiği

Yazar(lar), bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan eder. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıflanmıştır. Yazar(lar), çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipülasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan eder.

Yazar Katkısı

Tüm yazarlar çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin hazırlanmasına önemli ölçüde katkı sağlamıştır. Tüm yazarlar makalenin son hâlini okuyup onaylamış ve yayımlanmasını kabul etmiştir.

Çıkar Çatışması

Yazar(lar), bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca dil düzenleme, çeviri desteği ve anlatım iyileştirmesi amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmış olabilir. Yapay zekâ araçları tarafından yapılan çeviri ve dil düzenlemeleri yazar(lar) tarafından dikkatle kontrol edilmiştir. Yapay zekâ araçları çalışmanın bilimsel içeriğinin, araştırma tasarımının, analizlerinin veya akademik sonuçlarının oluşturulmasında kullanılmamıştır. Makalenin içeriğine ilişkin tüm akademik sorumluluk yazar(lar)a aittir.

Telif Hakları ve İzinler

Yazar(lar), telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan eder.

Yazar Onayı

Tüm yazarlar makalenin son hâlini okuduklarını, onayladıklarını ve yayımlanmasını kabul ettiklerini beyan eder.